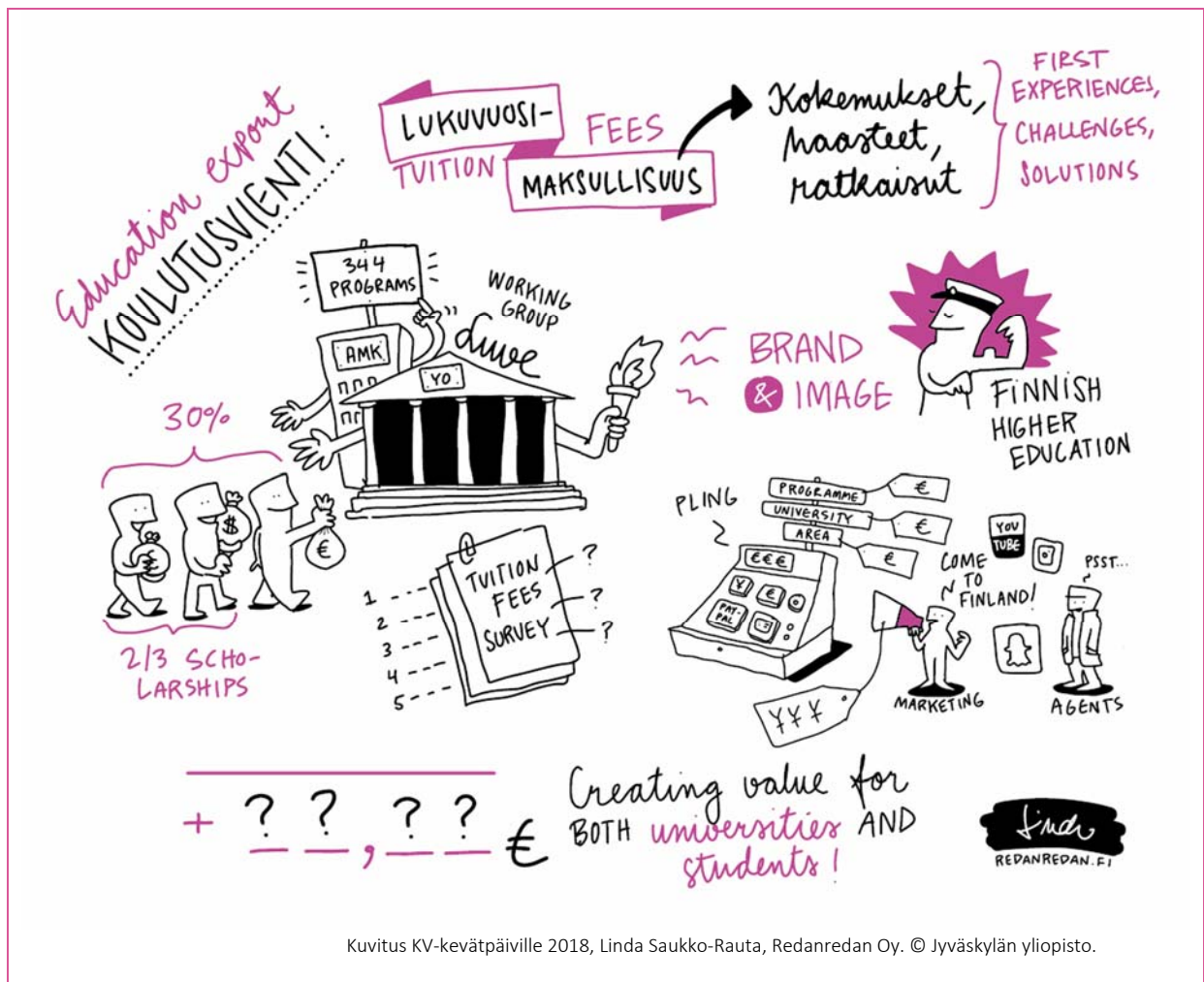

Kokemuksia lukuvuosimaksujen käyttönotosta lukuvuonna 2017–2018 – seuranta- ja arviointityöryhmän väliraportti

Kuvitus KV-kevätpäiville 2018, Linda Saukko-Rauta, Redanredan Oy. © Jyväskylän yliopisto.

Kokemuksia lukuvuosimaksujen käyttöönotosta lukuvuonna 2017–2018 – seuranta- ja arviointityöryhmän väliraportti

Sisällysluettelo

Saatteeksi	3
1. Johdanto.....	5
Lukuvuosimaksut	5
Korkeakoulujen kansainvälistymisen tavoitteet.....	6
Seuranta- ja arviointityöryhmän tehtävät	7
Väliraportti.....	7
2. Ulkomaalaiset opiskelijat, vieraskieliset ohjelmat sekä haku- ja valintaprosessit.....	10
Ulkomaalaiset opiskelijat.....	10
Vieraskieliset ohjelmat	13
Kaupallisten palveluiden käyttö opiskelijarekrytoinnissa sekä opiskelijoiden sitouttaminen ...	16
Hakuprosessin toteutus.....	16
Hakemuksen käsittelymaksun poiston vaikutukset	18
Opiskelijoiden kokemuksia opiskeluihin hakeutumisesta	19
Valintaperusteet ja valintakoe.....	19
Yhteistyö suomalaisten korkeakoulujen välillä	20
Viranomaistoiminnan sujuvuus	21
Opiskelijoiden näkemyksiä tutkinnoista ja korkeakouluista	22
3. Lukuvuosimaksut ja apurahajärjestelmä.....	24
Yhteenveto lukuvuodesta 2017–2018.....	24
Lukuvuosimaksun suuruus ja asettaminen korkeakoulussa.....	25
Lukuvuosimaksujen periminen.....	27
Opiskelijoiden kokemuksia opintojen maksullisuudesta.....	27
Lukuvuosimaksujen palautukset ja palauttamiskäytännöt	28
Lukuvuosimaksukäytäntöjen toimivuus ja tuloksellisuuden seuranta	29
Apurahajärjestelmät	30
Opiskelijoiden kokemuksia lukuvuosimaksu- ja apurahaprosessista	31
Lukuvuosimaksuihin liittyvien toimintojen kehittäminen, hyvät käytännöt ja yhteistyö	33
4. Tukipalvelut.....	34
Opiskelu Suomessa ja integroituminen paikkakunnalle	34
Erilliset palvelut maksuvelvollisille	35
Tukipalveluiden lisätarpeet	37

Hyvien käytänteiden jakaminen	39
5. Markkinointi	40
Markkinointisuunnitelma	40
Markkinoinnissa tapahtuneet muutokset maksujen käyttöönoton jälkeen	40
Mitä korkeakoulut voisivat tehdä yhdessä?	41
Markkinoinnin kehittäminen	42
6. Tilauskoulutus ja muu koulutusvienti	45
Koulutusviennin rooli ja merkitys korkeakoulujen strategiassa	45
Korkeakoulujen tutkintoon johtava maksullinen tilauskoulutus ja muu kuin tutkintoon johtava maksullinen koulutusvienti.....	46
7. Johtopäätökset ja kehittämissuhteet.....	47
Liite 1	49

Saatteeksi

OECD:n Education at a Glance (2018) raportin mukaan kotimaansa ulkopuolella opiskelevia kansainvälisiä opiskelijoita (international students) oli vuonna 2016 jo noin 5 miljoonaa ja heistä 3,5 miljoonaa opiskeli OECD-maissa. Neljässä englanninkielisessä maassa opiskeli yli puolet kansainvälisistä opiskelijoista. Myös maat, kuten Suomi, joissa on runsaasti englanninkielistä koulutustarjontaa, ovat houkutteleet merkittävän määrän kansainvälisiä opiskelijoita. Määrällisesti eniten kansainvälisiä opiskelijoita EU:n alueella oli raportointivuonna 2016 Ranskassa, Saksassa, Italiassa, Hollannissa ja Itävallassa. Suomessa opiskelutarkoituksessa maahan tulleiden ulkomaalaisten tutkinto-opiskelijoiden osuus kaikista alemmaa korkeakoulututkintoa suorittavista oli noin 5 % (OECD-maiden keskiarvo 4 %, EU-22 7 %) ja ylempää korkeakoulututkintoa suorittavista 12 % (OECD-maiden keskiarvo 12, EU-22 13 %). Pohjoismaista vain Tanskalla oli enemmän ulkomaalaisia tutkinto-opiskelijoita suhteessa kokonaisopiskelijamäärään.

Kotimaansa ulkopuolella opiskelevien määrän kasvaminen ei kuitenkaan tarkoita sitä, että kilpailu kansainvälisistä osajista helpottuisi. Suomessa yhtenä vetovoimaa lisänneenä tekijänä on pidetty opiskelijalle maksutonta korkeakoulutusta. Vuonna 2017 käyttöön otettujen EU/ETA-alueen ulkopuolelta tulevilta tutkinto-opiskelijoilta perittävien lukuvuosimaksujen pelättiin heikentävän Suomen mahdollisuuksia kilpailla kansainvälisistä osajista. Hallituksen esityksessä ei esitetty tarkkaa arviota siitä, kuinka paljon koulutuksessa aloittavien määrä vähenisi, mutta yhtenä skenaariona tuotiin esille se, että mikäli EU/ETA-maiden ulkopuolisten uusien opiskelijoiden määrä pienentyisi silloisesta tasosta noin kolmanneksella, maksullisuuden piirissä olisi noin 2 500 opiskelijaa vuonna 2017. Mikäli korkeakoulut perisivät opiskelijoilta ehdotuksen mukaisen vähimmäismaksun eli 1 500 euron suuruisen lukuvuosimaksun, olisi lukuvuosimaksujen kertymä vuonna 2017 vajaat 2 miljoonaa euroa. Kahdeksan tuhannen lukuvuosimaksulla, joka oli lukukausimaksukokeiluun osallistuneissa ohjelmissa yleisemmin peritty maksu, kertymä olisi noin 10 miljoonaa euroa. Arvio ei sisältänyt apurahojen vaikutuksia.

Tässä raportissa kuvataan tilannetta lukuvuonna 2017–2018. Uusien ulkomaalaisten opiskelijoiden määrä alempaan ja ylempään korkeakoulututkintoon johtavassa koulutuksessa väheni edellisvuodesta noin neljänneksellä (2016: 5 501, 2017: 4 158) ja EU/ETA-alueelta tulevien ulkomaalaisten osuus nousi hieman suhteessa EU/ETA-alueen ulkopuolelta tuleviin opiskelijoihin. Pudotus aloittajamäärässä ei siis ollut yhtä suuri, kuin etukäteen oletettiin. Syksyn 2018 hakijamäärät ovat paikoin nousseet jo lukuvuosimaksujen käyttöönottoa edeltävälle tasolle ja hieman sen ylikin. Myös koulutukseen valittujen määrät ovat odotetusti nousseet ja antavat viitteitä siitä, että lukuvuoden 2018–2019 osalta pääsemme todennäköisesti raportoimaan ulkomaalaisten opiskelijoiden määrän kasvamisesta. Ensimmäisen lukuvuoden tulokset osoittavat, että korkeakoulujen nykyisiä apurahajärjestelmiä tulee uudistaa, jotta lukuvuosimaksut vastaisivat käyttöönoton tarkoitusta ja toisivat voimavaroja koulutuksen kehittämiseen.

Ilahduttavan suuri osa suomalaisissa korkeakouluissa tutkinnon suorittaneista opiskelijoista myös haluaa jatkaa opintoja tai työllistyä Suomeen. Noin kaksi kolmasosaa Suomessa vuosina 1999–2011 tutkinnon suorittaneista oli Suomessa kolme vuotta tutkinnon suorittamisen jälkeen. Vuonna 2017 toteutetun International Student Barometer -selvityksen (Faktaa Express 6a, OPH, 2018) mukaan 78 % kyselyyn vastanneista opiskelijoista piti työllistymismahdollisuuksia Suomeen yhtenä tärkeänä tekijänä opiskelumaan valinnassa ja noin puolet vastaajista suunnitteli jäävänsä Suomeen tutkinnon suorittamisen jälkeen. Suomessa korkeakoulututkinnon suorittaneiden ulkomaalaisten määrä on kuitenkin vuosittain pieni, n. 3 500–4 000, joten vaikka Suomeen jäävien osuus on kansainvälisestikin vertailtuna merkittävä, vaikutus työmarkkinoille jää pieneksi, ellei heidän mahdollisuuksiaan työllistyä

Suomeen tueta erilaisin keinoin jo opiskeluaikana ja välittömästi valmistumisen jälkeen. Erilaiset selvitykset osoittavat, etteivät ulkomaalaiset opiskelijat työllisty yhtä hyvin kuin muut tutkinnon suorittaneet opiskelijat Suomessa. Sekä ISB-selvitys että lukuvuosimaksujen käyttöönoton seuranta- ja arviointityöryhmän kyselytulokset tuovat esille selkeän kehittämiskohteen: korkeakoulujen tulee yhdessä alueiden ja eri toimijoiden kanssa kehittää ulkomaalaisten opiskelijoiden mahdollisuuksia oppia suomen ja ruotsin kieltä, saada uraohjausta ja tukea suomalaisille työmarkkinoille sijoittumiseen.

Korkeakoulujen lukuvuosimaksujen käyttöönoton seuranta- ja arviointityöryhmä haluaa kiittää kyselyyn vastanneita opiskelijoita sekä korkeakoulujen edustajia kokemusten jakamisesta ja hyvästä yhteistyöstä seurantatiedon keruussa.

Lämpimät kiitokset aktiivisesta osallistumisesta keskusteluihin ja raportin laatimiseen myös erinomaiselle työryhmälle:

Opetusneuvos Maija Innola, opetus- ja kulttuuriministeriö

Hallitusneuvos Laura Hansén, opetus- ja kulttuuriministeriö

Hallinnollinen ulkoasiainsihteri Timo Täyrynen, ulkoasiainministeriö

Erityisasiantuntija Mikko Eronen, Opetushallitus

Opetusneuvos Maija Airas, Opetushallitus

Arviointineuvos Karl Holm, Kansallinen koulutuksen arviointikeskus

Tulosalueen johtaja Anu Tarén ja tulosalueen johtaja Leena Turku, Maahanmuuttovirasto

Vararehtori Riitta Pyykkö, Turun yliopisto

Vararehtori Sari Lindblom, Helsingin yliopisto

Rehtori Teemu Kokko, Haaga-Helia ammattikorkeakoulu

Vararehtori Jyrki Laitinen, Oulun ammattikorkeakoulu

Kansainvälisten asioiden ja EU-edunvalvonnan asiantuntija Fatim Diarra, hallituksen jäsen Teemu Vasama ja koulutuspolitiikan asiantuntija Jani Kykkänen, Suomen ylioppilaskuntien liitto (SYL) ry

Hallituksen jäsen Tommi Kukkonen ja hallituksen jäsen Annika Eskman, Suomen opiskelijakuntien liitto – SAMOK ry

Päällikkö, opiskelun ja opetuksen palvelut Francesca Cucinotta, Vaasan yliopisto, työryhmän sihteeri

Kansainvälisten asioiden päällikkö Ari-Pekka Kainu, Satakunnan ammattikorkeakoulu, työryhmän sihteeri

Suuret kiitokset myös työryhmää avustaneelle opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnolliselle avustajalle Marika Bäckmanille.

Birgitta Vuorinen

Opetusneuvos, ryhmän päällikkö

Lukuvuosimaksujen käyttöönoton seuranta- ja arviointityöryhmän puheenjohtaja

1. Johdanto

Lukuvuosimaksut

Yliopistoilla ja ammattikorkeakouluilla on ollut 1.1.2016 alkaen mahdollisuus periä lukuvuosimaksuja Euroopan unionin ja Euroopan talousalueen ulkopuolisilta tai heihin rinnastettavilta opiskelijoilta alempaan tai ylempään korkeakoulututkintoon johtavassa vieraskielisessä koulutuksessa. Lukuvuosimaksuja on perittävä 1.8.2017 tai sen jälkeen opintonsa aloittavilta opiskelijoilta (liite 1, yliopistolaki (558/2009) ja ammattikorkeakoululaki (932/2014), maksujen periminen tutkintoon johtavassa koulutuksessa). Lukuvuosimaksujen käyttöönoton tavoitteena oli edistää korkeakoulujen mahdollisuuksia koulutusvientiin sekä laajentaa korkeakoulujen rahoituspohjaa.

Ammattikorkeakoululain ja yliopistolain mukaan korkeakoulut päättävät maksun suuruudesta ja niiden perimiseen liittyvistä käytännöistä. Lukuvuosimaksun on kuitenkin oltava vähintään 1 500 euroa lukuvuodessa. Ratkaisua perusteltiin hallituksen esityksessä sillä, että korkeakoulut voivat määrittellä lukuvuosimaksujen suuruuden sellaiseksi, että maksut tukevat kansainvälistymiseen liittyviä korkeakoulujen strategioita. Koska korkeakoulut voivat päättää maksujen suuruudesta, maksut voivat vaihdella korkeakoulujen välillä ja yksittäisen korkeakoulun eri koulutuksissa. Lukuvuosimaksun ei tarvitse vastata koulutuksen todellisia kustannuksia. Lukuvuosimaksuille ei ole myöskään säädetty ylärajaa. Tätä on perusteltu sillä, että korkeakouluilla on mahdollisuus reagoida nopeasti ja joustavasti kansainvälisillä koulutusmarkkinoilla tapahtuviin muutoksiin, huomioida eri alojen erilaiset kustannukset ja erityispiirteet sekä hyödyntää tiettyihin aloihin ja ohjelmiin kohdistuvaa kysyntää. Alarajasta säätämistä pidettiin tarpeellisena tasapuolisen kilpailutilanteen varmistamiseksi. Suomalaisten korkeakoulujen keskinäisen kilpailun vuoksi pidettiin haitallisena tilannetta, jossa tarjolla olisi samanaikaisesti sekä opiskelijalle maksullista että maksutonta tai nimellisesti maksullista koulutusta.

Lukuvuosimaksujen tuotot jäävät korkeakoulujen käyttöön. Korkeakoululla on oltava apurahajärjestelmä, jolla tuetaan maksulliseen tutkintokoulutukseen osallistuvien opiskelijoiden opiskelua. Korkeakoulu päättää apurahajärjestelmänsä liittyvistä käytännöistä sekä apurahojen suuruudesta, myöntökriteereistä ja myönnettävien apurahojen enimmäismäärästä. Korkeakoulu voi apurahakäytännöllä joustavasti tukea rekrytointipolitiikkaa ja markkinointia. Apurahajärjestelmä voidaan toteuttaa myös ilman erillisen apurahan myöntämistä siten, että osa maksullisuuden piiriin kuuluvista opiskelijoista vapautetaan lukuvuosimaksuista osittain tai kokonaan. Korkeakouluilla on myös halutessaan mahdollisuus sopia korkeakoulujen yhteisen apurahajärjestelmän kehittämisestä. Korkeakoulujen lisäksi myös muut tahot, esimerkiksi erilaiset säätiöt tai opiskelijan kotimaa, voivat tarjota apurahoja opiskelijoille.

Lukuvuosimaksujen käyttöönoton yhteydessä luovuttiin hakemuksen käsittelymaksusta syksyllä 2017 alkaneen koulutuksen hausta lähtien. Muutosta perusteltiin EU/ETA-alueen ulkopuolisiin hakijoihin kohdistuvien maksujen kokonaisuuden yksinkertaistamisella.

Korkeakouluilla on edelleen mahdollisuus järjestää erillisille opiskelijaryhmille tutkintoon johtavaa tilauskoulutusta. Tällöin korkeakoulut perivät koulutuksen tilaajalta vähintään koulutuksesta aiheutuvat kustannukset kattavan maksun yksittäisiltä opiskelijoilta perittävien lukuvuosimaksujen sijaan.

Tanskalaiset korkeakoulut ovat perineet lukuvuosimaksuja EU/ETA-alueen ulkopuolelta tulevilta opiskelijoilta lukuvuodesta 2006–2007 ja ruotsalaiset korkeakoulut syksystä 2011 lähtien.

Kummassakin maassa lukuvuosimaksun suuruus vaihtelee ohjelmittain ja perustuu koulutuksen kustannuksiin. Ruotsissa ja Tanskassa EU/ETA-alueen ulkopuolelta tulevien hakijoiden ja opiskelijoiden määrä laski merkittävästi heti maksujen käyttöönoton jälkeen. Tämän jälkeen määrät ovat kasvaneet tasaisesti. Sekä Tanskassa että Ruotsissa suurempi osuus ulkomaalaisista opiskelijoista tulee EU/ETA-alueelta kuin ennen maksujen käyttöönottoa.

Lukuvuosimaksujen käyttöönotosta päätettäessä arvioitiin pohjoismaisten kokemusten perusteella, että lukuvuosimaksujen käyttöönotto vähentäisi suomalaisiin korkeakouluihin hakevien ja niissä aloittavien EU/ETA-alueen ulkopuolelta tulevien ulkomaalaisten opiskelijoiden määrää, ainakin ensimmäisten vuosien aikana. Samalla EU/ETA-alueen ulkopuolelta tulevien opiskelijoiden suhteellinen osuus kaikista ulkomaalaisista opiskelijoista pienenesi. Valmisteluvaiheessa todettiin, että uusi kilpailutilanne voisi näkyä vetovoimaongelmina joissakin korkeakouluissa etenkin välittömästi maksujen käyttöönoton jälkeen. Samalla kuitenkin katsottiin, että lukuvuosimaksujen käyttöönotto korostaisi koulutuksen laadun merkitystä kilpailutekijänä.

Korkeakoulujen kansainvälistymisen tavoitteet

Korkeakoulujen kansainvälistyminen on ollut keskeinen koulutuspoliittinen tavoite 1990-luvulta lähtien. Strategiset tavoitteet ja linjaukset korkeakoulutuksen ja tutkimuksen kansainvälisyyden edistämiseksi on määritelty asiakirjassa *Yhteistyössä maailman parasta – suomalaisen korkeakoulutuksen ja tutkimuksen kansainvälisyyden edistämisen linjaukset 2017–2025* (<https://minedu.fi/documents/1410845/4154572/YMP-fi-net.pdf/1c25633b-069f-4969-bdda-16566b410a84/YMP-fi-net.pdf>).

Linjaukset koostuvat seitsemästä toimenpidekokonaisuudesta.

1. Kansainvälistä vetovoimaa tieteen uusiutumisella ja huippututkimuksella: suomalaisen tutkimuksen kansainvälisen kiinnostavuuden lisäämiseksi käynnistämme ohjelman, jolla vahvistetaan ja tehdään näkyväksi suomalaisen tieteen huippuja ja tukee tutkimuksen vaikuttavuutta taloudessa ja yhteiskunnassa.
2. Suomi, korkealaatuisen koulutuksen kotimaa: vahvistamme kansainvälisesti vetovoimaisia osaamiskeskittymiä ja korostamme Suomen mainetekijöitä tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminnan oppimislaboratorioiden ja työelämälähtöisen kehittämistyön kautta.
3. Vauhtia suomalaisen osaamisen viennille: suomalaisia koulutuspalveluita markkinoidaan yhteisen toimijan kautta. Tämä vahvistaa suomalaisen korkeakoulutuksen ja koulutuspalveluiden näkyvyyttä ja kysyntää globaalisti.
4. Tervetuloa Suomeen!: yksinkertaistamme opiskeluun ja työntekoon liittyvät prosessit helpottamaan Suomeen saapumista. Annamme palvelulupauksen: Suomessa saat palvelusi englanniksi.
5. Suomalaisille viesteille voimaa kansainvälisessä keskustelussa: käynnistämme yhteisen kansallisen keskustelun korkeakoulutuksen ja tutkimuksen kansainvälisyyden edistämisestä.
6. Sillanpääasemat maailmalla: perustamme Team Finland Knowledge -verkoston edustamaan suomalaista korkeakoulutusta ja tutkimusta valituissa maissa.
7. Ulkosuomalaiset osaajat ja alumnit mukaan!: kokoamme ulkosuomalaisia korkeakoulutettuja ja Suomessa koulutettuja alumneja verkostoihimme.

Linjauksissa asetetaan lisäksi tavoitteeksi, että vuoteen 2020 mennessä kukin korkeakoulu laatii selkeät kansainvälisen toiminnan tavoitteet sekä tavoitetta tukevat toimenpiteet.

Seuranta- ja arviointityöryhmän tehtävät

Opetus- ja kulttuuriministeriö asetti maaliskuussa 2017 lukuvuosimaksujen käyttöönoton seuranta- ja arviointia varten työryhmän (OKM/3/040/2017) toimikaudeksi 22.3.2017–31.12.2020. Työryhmän tehtävänä on 1) seurata ja arvioida lukuvuosimaksujen käyttöönoton vaikutuksia korkeakoulujen kansainvälistymiseen ja opiskelijavirtoihin, 2) kerätä tietoa korkeakoulujen apurahakäytännöistä ja seurata eri apurahakäytäntöjen toimivuutta ja vaikuttavuutta, sekä 3) raportoida lukuvuosimaksujen käyttöönotosta sekä apurahakäytännöistä säännöllisesti opetus- ja kulttuuriministeriölle. Työryhmä voi tarvittaessa tehdä ehdotuksia lukuvuosimaksuihin liittyvän lainsäädännön ja käytäntöjen kehittämiseksi. Työryhmän tulee lisäksi järjestää säännöllisesti, 1–2 kertaa vuodessa, keskustelutilaisuuksia korkeakouluille ja sidosryhmille.

Työnsä toteuttamiseksi seuranta- ja arviointityöryhmä laati korkeakoulujen lukuvuosimaksujen käyttöönoton seuranta- ja arviointisuunnitelman vuosiksi 2017–2020 (<https://minedu.fi/documents/1410845/6303486/Korkeakoulujen+lukuvuosimaksujen+k%C3%A4ytt%C3%B6noton+seuranta-+ja+arviointisuunnitelma+2017-2020>). Päätetyt seurannan ja arvioinnin kohteet ovat:

- Maksullisuuden vaikutukset korkeakoulujen ohjelmiin
- Haku ja valinta
- Lukuvuosimaksut (suuruus, päätöksentekoprosessi korkeakoulussa, maksujen perimiskäytännöt)
- Apurahajärjestelmiin liittyvät käytännöt
- Opintojen eteneminen
- Tukipalvelut ja opiskelijoiden integroituminen korkeakoulu yhteisöön ja yhteiskuntaan
- Markkinointi
- Opiskelijoiden työllistyminen ja sijoittuminen jatko-opintoihin

Väliraportti

Lukuvuonna 2017–2018 seurannan pääkohteita olivat korkeakoulujen ja opiskelijoiden kokemukset lukuvuosimaksujen käyttöönotosta. Myös opiskelijavirtoja koskeva tiedonkeruu on aloitettu. Tavoitteena on ollut hyödyntää mahdollisimman paljon saatavissa olevaa tilastotietoa ja korkeakoulujen verkostoissa käytyä keskustelua.

Työryhmä toteutti talven ja kevään 2018 aikana kyselyt korkeakouluille ja opiskelijoille. Kyselyillä on pyritty kokoamaan tilastotietoa täydentävää laadullista ja määrällistä tietoa. Erityisesti kyselyillä haluttiin kartoittaa korkeakoulujen käytäntöjä ja kokemuksia lukuvuosimaksujen käyttöönotosta. Korkeakouluille suunnattu kysely koski lukuvuosimaksujen käyttöönottoa sekä vuonna 2017 vieraskielisissä ohjelmissa aloittaneita opiskelijoita. Ohjelmilla tarkoitettiin tässä kyselyssä vieraskielisiä alempaan tai ylempään korkeakoulututkintoon johtavia opintoja, joissa voi opiskella lukuvuosimaksuihin veloitettuja opiskelijoita. Kaikki korkeakoulut (37) vastasivat kyselyyn.

Raportissa viitataan ulkomaalaisten opiskelijoiden kokemusten osalta kahteen kyselyyn: Opetushallituksen vuonna 2017 toteuttamaan International Student Barometer (ISB) -kyselyyn sekä seuranta- ja arviointityöryhmän vuonna 2018 toteuttamaan opiskelijakyselyyn. (Ks. yhteenveto tuloksista taulukko 1.)

Taulukko 1: Ulkomaalaiset opiskelijat suomalaisissa korkeakouluissa 2017 sekä kyselyyn vastanneet International Student Barometer -kyselyssä ja seuranta- ja arviointityöryhmän opiskelijakyselyssä.

	Suomalaisissa korkeakouluissa 2017	International Student Barometer (ISB) -kysely 2017	Seuranta- ja arviointityöryhmän opiskelijakysely 2018
Ulkomaalaisten opiskelijoiden määrä	20 249 (7 % kaikista opiskelijoista)	4 396	366
EU/ETA-alueen ulkopuolelta olevia	77 %	81 %	86 %
Eniten kansallisuuksia	Venäjä, Vietnam, Kiina ja Nepal	Venäjä, Vietnam, Kiina ja Intia	Venäjä, Vietnam, Kiina, Intia ja Nepal
Kandidaattitasolla	47 %	10 %	40 %
Maisteritasolla	35 %	62 %	57 %
Tohtoritasolla	18 %	27 %	4 %
Eniten tutkintoja	Insinööritieteet ja teknologia, kauppatieteet ja taloustieteet (Lähde: Vipunen.fi)	Insinööritieteet, kauppatieteet, matematiikka ja IT, luonnontieteet, teknologia, kasvatustieteet, sosiaalitieteet	Insinööritieteet, kauppatieteet (international business), teknologia

Seuranta- ja arviointityöryhmän korkeakoulujen ulkomaalaisille opiskelijoille suuntaamaan kyselyyn vastasi 363 opiskelijaa 34 korkeakoulusta. Kyselyyn vastanneista 10 % (n=36) opiskeli Aalto-yliopistossa ja 9 % (n=31) Tampereen teknillisessä yliopistossa. Kolmestatoista korkeakoulusta vastaajia oli kustakin enintään viisi. Yli puolet (57 %) kyselyyn vastanneista opiskeli Suomessa maisterintutkintoa tai ylempää ammattikorkeakoulututkintoa ja 40 % vastaajista alempaan korkeakoulututkintoon tai ammattikorkeakoulututkintoon johtavassa koulutuksessa. Vain pieni osa vastaajista opiskeli tohtorin tutkintoon johtavassa koulutuksessa. Vastaajissa oli lähes yhtä paljon naisia ja miehiä. Vastaajien iän mediaani oli 25 vuotta. Opiskelijakyselyn pienen vastaajamäärän vuoksi sen pohjalta muodostuva kuva opiskelijoiden kokemuksista on lähinnä suuntaa antava.

Kyselyiden lisäksi työryhmä järjesti lukuvuoden 2017–2018 aikana erilaisia tilaisuuksia ja seminaareja lukuvuosimaksujen käyttöönotosta. Marraskuussa 2017 seminaarissa 'Lukuvuosimaksut – yhdessä kohti parempia käytäntöjä' käsiteltiin korkeakoulujen kokemuksia lukuvuosimaksuista, onnistumisia ja kehittämiskohteita, seurannan tavoitteita, lukuvuosimaksujen käyttöönoton seuranta ja laatukseskustelun liittymistä lukuvuosimaksuihin. Lisäksi ryhmäkeskustelujen kautta syvennyttiin korkeakoulujen näkemyksiin keskeisimmistä kehittämiskohteista, tukipalveluista, markkinoinnista, valintaprosesseista ja apurahajärjestelmistä. Ryhmäkeskustelujen aineistoa käytettiin myöhemmin myös kyselyiden valmistelussa.

Ensimmäisiä tuloksia korkeakoulukyselystä esitettiin toukokuussa 2018 korkeakoulujen KV-kevätpäivillä teemalla: 'Lukuvuosimaksullisuus – ensimmäiset kokemukset, haasteet ja ratkaisut'. Kesäkuussa 2018 työryhmä järjesti yhdessä kansallisen Lukuvuosimaksuverkoston (LUVUVE) kanssa yhteisen seminaarin, jossa pureuduttiin lukuvuosimaksujen käyttöönoton keskeisiin haasteisiin ja kuultiin asiantuntijapuheenvuoroja. Seuranta- ja arviointityöryhmän työtä esiteltiin Opintoasioiden

päivillä 2017, Maahanmuuttoviraston infossa 2017, Opetushallituksen Opintopolun pääkäyttäjäseminaarissa 2017, Kansainvälisillä kevätpäivillä 2018, korkeakoulujen koulutusvientiseminaarissa 2018 sekä OHA-forumin (yliopistojen opintoasioiden asiantuntijoiden forum) ja Pinnet-verkoston (ammattikorkeakoulujen opintoasioiden asiantuntijoiden forum) tilaisuuksissa.

Seminaarit ovat toimineet sekä tiedon jakajina että jalostajina ja samalla nostaneet korkeakoulukentältä ja sidosryhmistä esiin sekä haasteita että vahvuuksia. Näiden tapahtumien antia ja esiin nostamia kysymyksiä on hyödynnetty seuranta- ja arviointityöryhmän työssä.

Esimerkki: LUVEn verkosto kokosi yhteen lukuvuosimaksutoimijoita

Lukuvuosimaksuihin liittyen oli molemmilla korkeakoulusektoreilla ollut erilaisia ad hoc kokoonpanoja lukuvuosimaksujen käytäntöjä valmistelemissa, mutta tarve yhtenäiselle, molemmat korkeakoulut yhdistävälle verkostolle tuli ilmeiseksi keväällä 2017. Tuolloin perustettiin korkeakoulusektoreiden yhteinen Lukuvuosimaksuverkosto (LUVEn). LUVEn verkosto toimii OHA-forumin (yliopistojen opintoasioiden verkosto) ja Pinnet-verkoston (ammattikorkeakoulujen opintoasioiden verkosto) alaisena verkostona, joka keskustelee, hakee hyviä käytäntöjä sekä ehdottaa yhteisiä toimintatapoja lukuvuosimaksullisen koulutuksen toteuttamisen tueksi. LUVEn verkosto raportoi OHA-forumille ja Pinnet-verkostolle sekä keskustelee OKM:n lukuvuosimaksujen seuranta- ja arviointityöryhmän kanssa. LUVEn verkostossa on 85 jäsentä useimmista suomalaisista korkeakouluista.

LUVEn verkosto pyrkii kokoontumaan pari kertaa lukukaudessa. Verkosto on kokoontunut kahdesti oleskelulupa-asioissa Maahanmuuttoviraston edustajien kanssa. Lukuvuosimaksujen seuranta- ja arviointityöryhmän järjestämän workshopin yhteydessä joulukuussa 2017 kokoonnuttiin myös LUVEn verkoston voimin ja keskustelua syntyi erityisesti apurahahallinnoinnista sekä lainsäädännöllisistä kysymyksistä. Kesäkuussa 2018 LUVEn verkosto järjesti yhdessä seurantaryhmän kanssa seminaarin, jossa tuotiin esille korkeakoulujen kokemuksia ja apurahakäytäntöjä. Muita ad hoc -kokouksia on pidetty erilaisten asiantuntijapäivien yhteydessä.

LUVEn verkoston sähköinen alusta ja postituslista toimii foorumina, jossa uudet ja vanhat toimijat voivat kysyä ja vastata toistensa kysymyksiin sekä antaa tukea ja jakaa hyviä käytäntöjä. Keskustelu on ollut vilkasta ja postituslista on toiminut myös erinomaisena tiedotuskanavana lukuvuosimaksujen seuranta- ja arviointityöryhmälle. Jossain vaiheessa lukuvuosimaksutkin ovat varmasti saaneet kansallisesti vakiintuneet käytäntönsä ja erityinen verkosto tähän tarkoitukseen menettänyt merkityksensä.

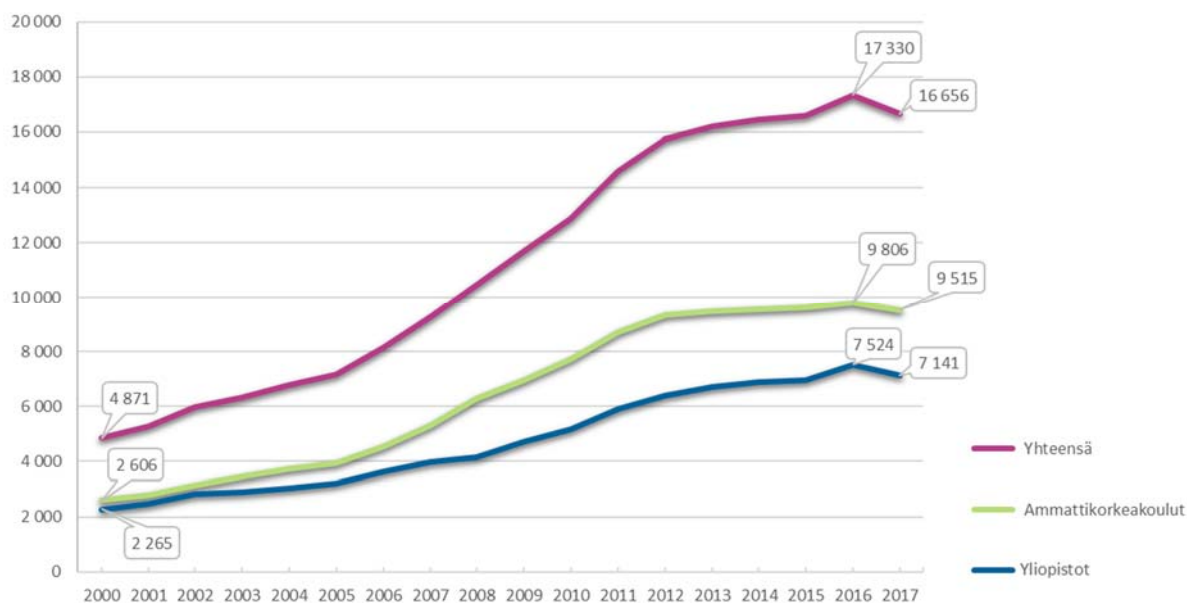
*Francesca Cucinotta
LUVEn puheenjohtaja
Vaasan yliopisto*

2. Ulkomaalaiset opiskelijat, vieraskieliset ohjelmat sekä haku- ja valintaprosessit

Ulkomaalaiset opiskelijat

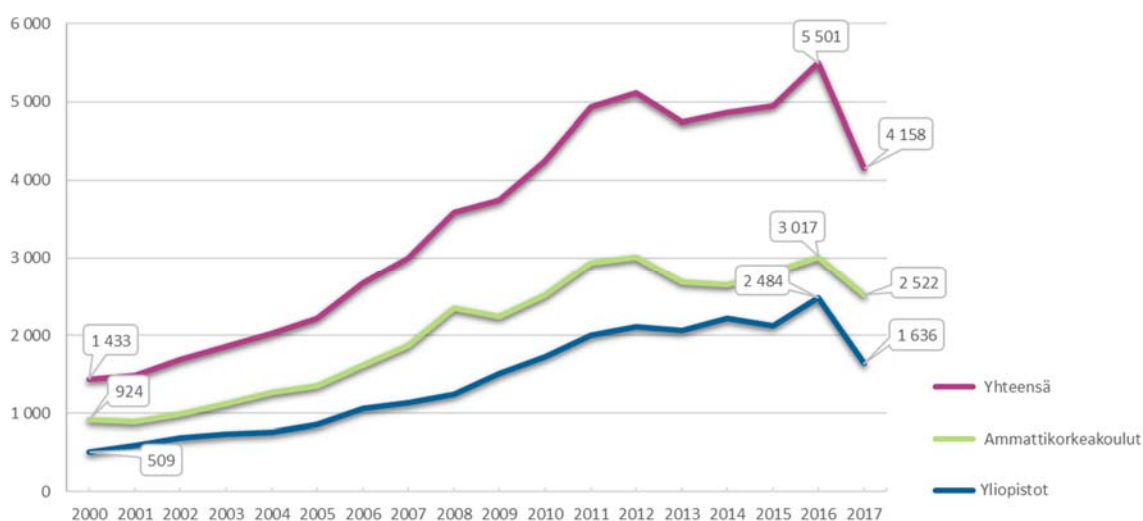
Opetushallinnon tilastopalvelun mukaan vuonna 2017 (Vipunen, Ulkomaalaiset opiskelijat 2017) yliopistojen alempaan tutkintoon johtavassa koulutuksessa opiskeli 673 ja ylempään tutkintoon johtavassa koulutuksessa 6 468 ulkomaalaista opiskelijaa. Ammattikorkeakouluissa vastaavasti 8 857 ulkomaalaista opiskeli ammattikorkeakoulututkintoon ja 658 ylempään ammattikorkeakoulututkintoon johtavassa koulutuksessa. Kaiken kaikkiaan vuonna 2017 yliopistoissa opiskeli 133 609 ja ammattikorkeakouluissa 139 927 alemman ja ylemmän tutkinnon opiskelijaa (Vipunen, Yliopistokoulutuksen ja Ammattikorkeakoulutuksen opiskelijat 2017). Yhteensä korkeakouluissa oli 273 536 opiskelijaa, joista ulkomaalaisia oli 6 %. Tavoitetasoa ulkomaalaisille opiskelijoille ei ole nykyisissä kansainvälistymislinjauksissa määritelty.

Kuviossa 1 on esitetty suomalaisissa korkeakouluissa opiskelevien ulkomaalaisten tutkinto-opiskelijoiden määrän kehitys vuosina 2000–2017 (alempi ja ylempi korkeakoulututkinto). Ulkomaalaisten tutkinto-opiskelijoiden määrä kasvoi voimakkaasti koko 2000-luvun ajan. Vuonna 2000 ulkomaalaisia opiskelijoita oli lähes 4 900 ja vuoteen 2016 mennessä määrä oli noussut jo yli kolminkertaiseksi, yli 17 300 opiskelijaan. Lukuvuosimaksujen käyttöönoton jälkeen vuonna 2017 ulkomaalaisten opiskelijoiden määrä on vähentynyt yhteensä 670 opiskelijalla vuodesta 2016.

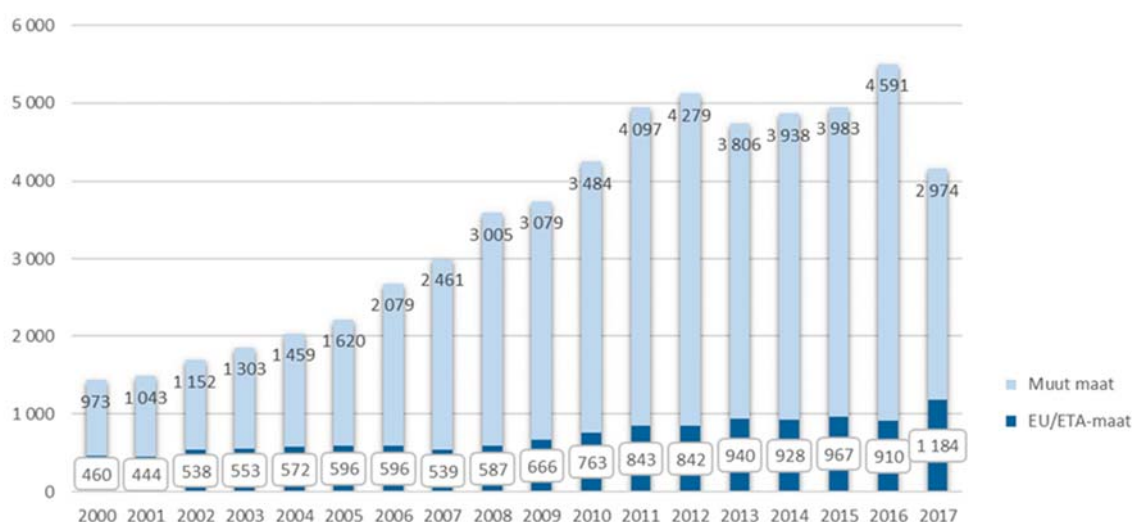
Kuvio 1. Ulkomaalaisten opiskelijoiden määrä suomalaisissa korkeakouluissa vuosina 2000–2017, alempaan ja ylempään korkeakoulututkintoon johtava koulutus (Vipunen.fi).

Uusien ulkomaalaisten opiskelijoiden määrä suomalaisissa korkeakouluissa laski vuoden 2016 noin 5 500 uudesta opiskelijasta vajaaseen 4 200 uuteen opiskelijaan vuonna 2017 (kuvio 2).

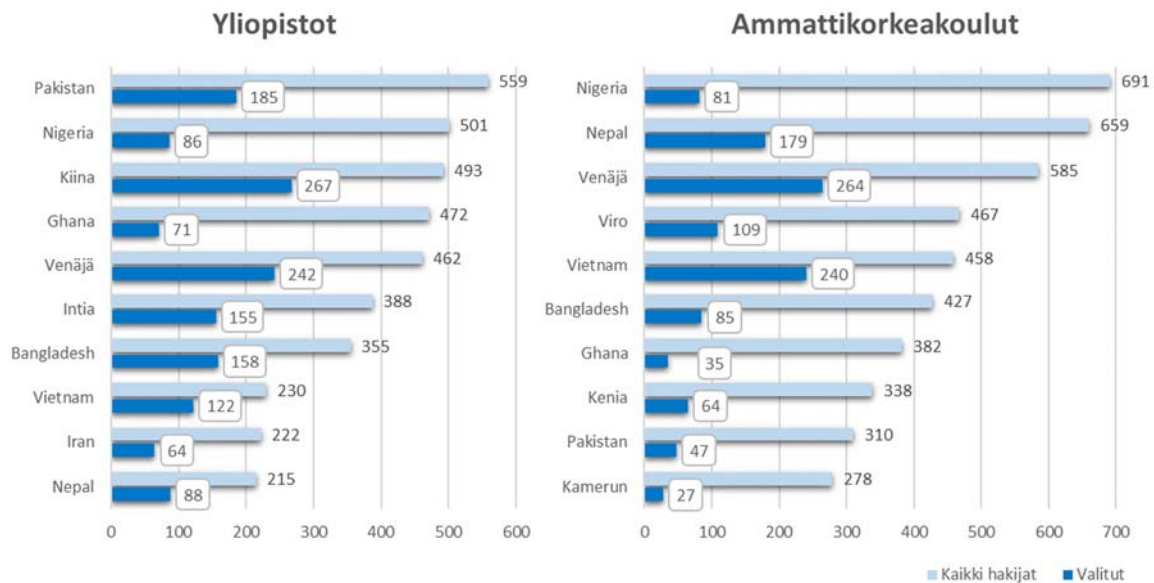

Kuvio 2. Uusien ulkomaalaisten opiskelijoiden määrä suomalaisissa korkeakouluissa vuosina 2000–2017, alempaan ja ylempään korkeakoulututkintoon johtava koulutus (Vipunen.fi).

Lukuvuosimaksujen käyttöönotto vähensi erityisesti EU/ETA-alueen ulkopuolelta tulevien opiskelijoiden määrää. EU/ETA-maista tulevien uusien ulkomaalaisten opiskelijoiden määrä sen sijaan kasvoi verrattuna edellisiin vuosiin. Vuonna 2016 kaikista ulkomaalaisista uusista opiskelijoista yli 83 % tuli EU/ETA-alueen ulkopuolelta ja vuonna 2017 EU/ETA-alueen ulkopuolisten uusien opiskelijoiden osuus oli vajaat 72 % (kuvio 3).

Kuvio 3. Uudet ulkomaalaiset opiskelijat EU/ETA-maista ja muualta vuosina 2000–2017 (Vipunen.fi).

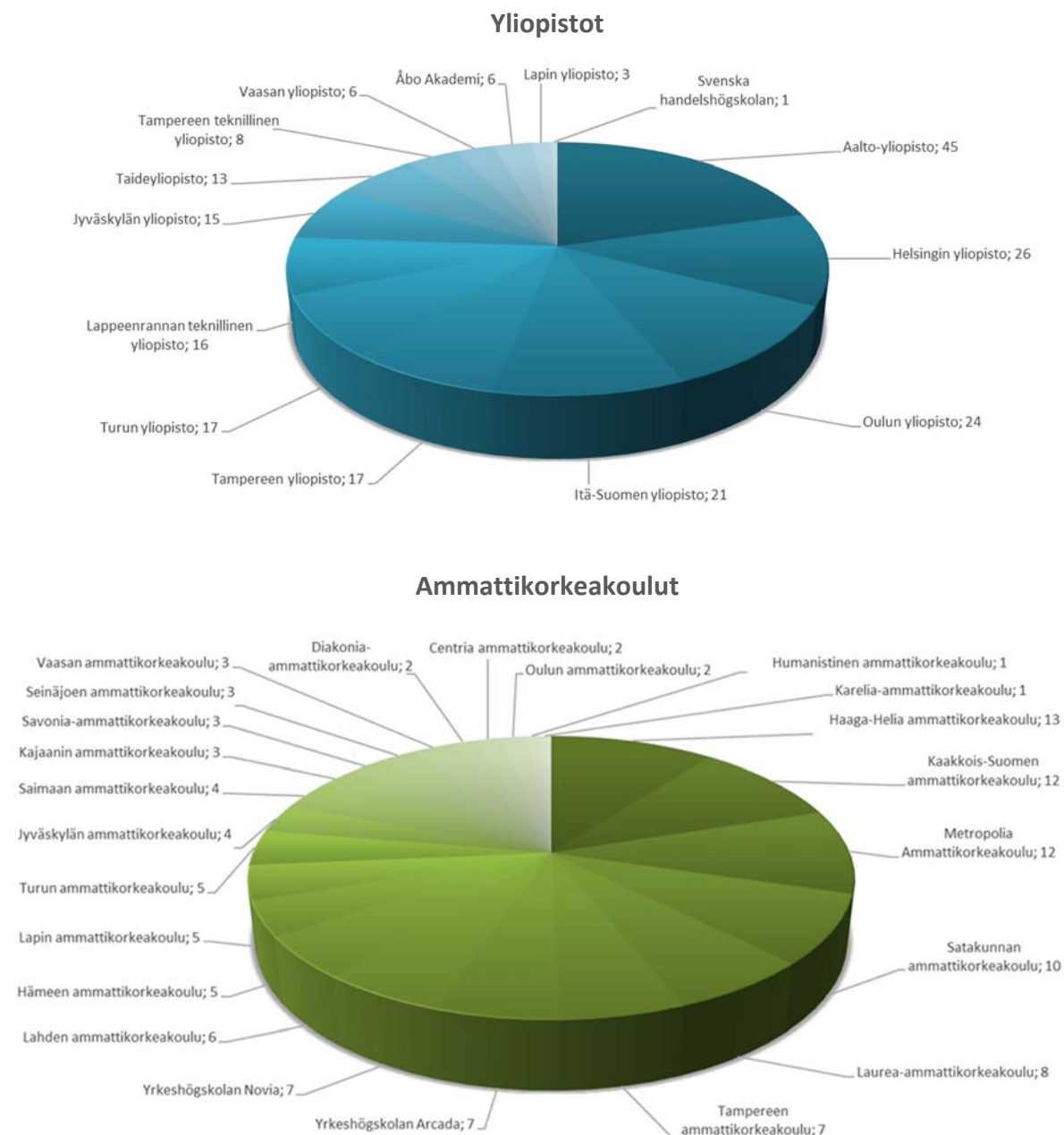
Kuvio 4. 10 yleisintä kansalaisuutta korkeakouluihin hakeneissa ja valittujen määrä 2017 (Vipunen.fi).

Vuonna 2017 yliopistoihin oli eniten hakijoita Pakistanista, Nigeriasta ja Kiinasta ja ammattikorkeakouluihin Nigeriasta, Nepalista ja Venäjältä (kuvio 4). Tarkasteltaessa korkeakouluihin valittujen opiskelijoiden kansalaisuuksia, eniten opiskelijoita ammattikorkeakouluihin tulee Venäjältä, Vietnamista ja Nepalista sekä yliopistoihin Kiinasta, Venäjältä ja Pakistanista. Seuranta- ja arviointiryhmän toteuttaman korkeakouluselvityksen perusteella suurin osa korkeakouluista (26/37) ei ole asettanut ulkomaalaisia opiskelijoita koskevaa määrällistä tavoitetta. Monissa ohjelmissa ulkomaalaisten opiskelijoiden määrälle on asetettu tavoite tai minimitaso, mutta kokonaistavoitetta korkeakoulun tasolla ei yleensä ollut asetettu. Ohjelmissa, joissa oli asetettu tavoitteita ulkomaalaisten opiskelijoiden osuudelle, tavoite vaihteli 10–50 % välillä vieraskielisen koulutusohjelman kaikista opiskelijoista. Yhdessä ohjelmassa oli ulkomaalaisten opiskelijoiden tavoiteosuudeksi ilmoitettu 66 %. Vain viisi korkeakoulua oli korkeakoulutasolla asettanut määrällisen tavoitteen EU/ETA-alueen ulkopuolelta tuleville opiskelijoille. Tavoite ilmoitettiin opiskelijamääränä, esimerkiksi *100 maksavaa opiskelijaa vuoden 2018 loppuun mennessä*, tai tuottotavoitteilla, esimerkiksi *lukuvuosimaksutulot miljoona euroa vuonna 2020*.

Esimerkiksi Ruotsin kokemukset EU/ETA-alueen ulkopuolisten opiskelijoiden määrän voimakkaasta vähenemisestä lukuvuosimaksujen käyttöönoton jälkeen kuitenkin huolestuttivat korkeakouluja. Sen sijaan, että englanninkielistä koulutusta olisi lisätty, lähdettiin varmistamaan, että koulutusohjelmiin saadaan opiskelijoita riittävästi Suomesta ja muista EU-maista.

Vieraskieliset ohjelmat

Suomalaisissa korkeakouluissa oli lukuvuonna 2017–2018 yhteensä 343 vieraskielistä ohjelmaa. Näistä ohjelmista 218 oli yliopistoissa ja 125 ammattikorkeakouluissa (kuvio 5). Eniten vieraskielisiä ohjelmia oli Aalto-yliopistossa, Helsingin yliopistossa ja Oulun yliopistossa. Ammattikorkeakouluista eniten vieraskielisiä ohjelmia oli Haaga-Helia ammattikorkeakoululla, Metropolia Ammattikorkeakoululla ja Kaakkois-Suomen Ammattikorkeakoululla.

Kuvio 5. Vieraskielisten ohjelmien määrät suomalaisissa korkeakouluissa lukuvuonna 2017–2018 (seuranta- ja arviointiryhmän korkeakoulukysely 2018).

Suurin osa korkeakouluista (68 %) ei kyselyn perusteella nähnyt maksujen käyttönotolla olleen vaikutuksia vieraskielisten ohjelmien tarjontaan. Jotkut korkeakoulut olivat kuitenkin ennen maksullisuuden voimaantuloa lakkauttaneet ohjelmia alentuneen kysynnän vuoksi. Useat korkeakoulut kertoivat tuotteistaneensa ohjelmia enemmän sekä vähentäneensä valinnaisuutta. Myös täysin uusia ohjelmia on perustettu jonkin verran esim. Haaga-Helia ammattikorkeakoulun Aviation Business Bachelor ja Aviation Tourism Bachelor -ohjelmat. Satakunnan ammattikorkeakoulussa englanninkielisten ohjelmien määrä kasvoi kolmesta kymmeneen.

Esimerkki: Englanninkielisen koulutuksen vahvistaminen osana strategisia tavoitteita Satakunnan ammattikorkeakoulussa

Satakunnan ammattikorkeakoulun (SAMK) uuden strategian 2016–2022 valmistelussa yksi keskeinen teema oli kansainvälisyys ja sen voimakas kehittäminen. Samalla tiedostettiin tulossa oleva velvollisuus periä lukuvuosimaksuja ja sen tuomat uudet haasteet, mutta myös mahdollisuudet korkeakoulun kehittämiseksi. Vuonna 2015 SAMKissa oli kaksi englanninkielistä koulutusta, Physiotherapy ja International Business, joilla oli jo 20 vuoden kokemus taustalla, ja jotka olivat vakiinnuttaneet paikkansa kansainvälisessä koulutuskentässä. Opiskelijavaihto SAMKin suuntaan oli hyvällä tasolla ja tunnistettiin, että englanninkieliselle koulutukselle on sijansa Satakunnassa. Ensisijaisesti strategiatyössä lähdettiin liikkeelle ajatuksella ”Tinkimätön kansainvälistyminen ohjaa sekä koulutuksen että tutkimuksen kehittämistä ja uudistamista”. Hyvin nopeasti keskusteluissa nähtiin, että kansainvälisyys on yksi merkittävä tukijalka SAMKin vahvuusaloille kuin myös nouseville aloille. Täältä pohjalta strategiaan kirjattiin vaativat tavoitteet kansainvälistymisen osalta:

- Jokaisella vahvuusallalla ja nousevalla alalla on vähintään 2 kansainvälisesti arvostettua asiantuntijaa*
- Yli 20 % aloituspaikoista on englanninkielisissä koulutusohjelmissa*
- Koulutusviennin volyyymi on 0,5ME*
- Yli 50 % hankevolyymista on kansainvälistä*
- Ulkomaisten suorittamat tutkinnot lisääntyvät*
- Kansainvälinen opiskelijavaihto lisääntyy*
- Henkilökuntaliikkuvuus lisääntyy*

Yli 20 %:n tavoite aloituspaikoista englanninkielisinä tarkoitti, että SAMKin koulutustarjontaa oli tarkasteltava uudesta asiakasnäkökulmasta. Tunnistettiin haaste, mistä saada opiskelijat englanninkielisiin koulutuksiin, millainen uhka tai mahdollisuus lukuvuosimaksu on ja miten riskiä voidaan alentaa. Hyvin nopeasti esimerkiksi markkinoinnin tueksi luotiin erityisesti suomalaisille opiskelijoille kampanja: ”Uusia koulutuksia alkaa – mikset opiskelisi englanniksi”. Maailma kansainvälistyy ja on tarpeellista oppia oma ammattinsa englanninkielellä, se antaa myös paremmat valmiudet toimia kansainvälisissä tehtävissä. Joillakin aloilla ja ammateissa on työelämän kieli vakiintunut englanniksi, kuten esimerkiksi merenkulussa merikapteeneilla. Päätös ei ollut helppo ja uusien englanninkielisten ohjelmien rakentamisessa ei haluttu lähteä liikkeelle siitä, että osaaminen ja koulutus rakennetaan suomenkielisen koulutuksen päälle. Haluttiin luoda aidosti kansainvälisiä ohjelmia, jossa osaaminen rakentuu aidosti alan osaamisen kansainvälisiin tavoitteisiin. Vahva tahtotila on, että opiskelijajoukko on myös hyvin kansainvälinen.

Strategisten tavoitteiden pohjalta SAMKissa on nyt seitsemän ammattikorkeakoulututkintoon johtavaa vieraskielistä ohjelmaa: Physiotherapy, Nursing, International Business, Logistics, Industrial Management, Sea Captain, International Tourism Development sekä neljä ylempään

ammattikorkeakoulututkintoon johtavaa vieraskielistä ohjelmaa: Welfare Technology, Business Management and Entrepreneurship, Maritime Management ja Rehabilitation. Englanninkielinen koulutus on tuonut tullessaan positiivista energiaa ja se nähdään mahdollisuutena tuoda tulevaisuudessa positiivista tulovirtaa korkeakoulun kehittämiseen. Markkinointiin on lähdetty maltillisesti. Aikaa ja taloudellisia resursseja on suunnattu siihen, että on saatu kehitettyä hyvät ja laadukkaat osaamisperustaiset koulutukset, jossa kansainvälisyys on läsnä ja opetuskielenä on englanti. Tuotteistaminen on ollut yksi keskeinen tekijä, ja markkinointia on rakennettu pitkällä tähtäimellä. Pitkällä tähtäimellä sen uskotaan tuovan myös taloudellista tulosta ja luovan sitä kautta mahdollisuuden kasvulle ja korkeakoulun kehittämiseksi.

Ari-Pekka Kainu

Kansainvälisten asioiden päällikkö

Satakunnan ammattikorkeakoulu

Esimerkki: Kansainvälisten maisteriohjelmien arviointi oppimisprosessina

Kun lukuvuosimaksujen tuloon alettiin valmistautua, Turun yliopistossa päätettiin järjestää englanninkielisten tutkinto-ohjelmien sisäinen arviointi. Se toteutettiin lukuvuonna 2015–2016 ohjelmien itsearviointeina. Niiden ja tilastoaineiston pohjalta, eri henkilökuntaryhmistä ja opiskelijoista koottu työryhmä laati ohjelmia koskevat palautteet. Arvioinnista järjestettiin myös seminaari yliopistoyhteisölle.

Ohjelmien itsearviointien taso oli vaihteleva, ja arvioinnin vaikutukset jäivät aika vähäisiksi. Siksi vuoden 2018 alussa työtä päätettiin jatkaa, ja vakavammalla otteella. Nyt arviointi noudatti peruskaavaa: itsearviointi ja muu tausta-aineisto – arviointipaneelin vierailu eri henkilöstöryhmien ja opiskelijoiden haastatteluineen – raportti ja sen julkistaminen. Arviointipaneeliin valittiin kaikkien tiedekuntien koulutuksesta vastaavat varadekaanit ja ylioppilaskunnan edustaja. Toimin itse ryhmän puheenjohtajana.

Jos kyse olisi ollut ”virallisesta” arvioinnista tai akkreditoinnista, paneelin kokoonpano ei toki olisi täyttänyt puolueettomuuden kriteerejä (vaikka yksittäinen varadekaani ei osallistunutkaan oman tiedekuntansa haastatteluihin). Arvioinnin tarkoitus oli kuitenkin toimia oppimisprosessina – tutkinto-ohjelmien lisäksi myös tiedekunnille ja niiden koulutusta johtaville henkilöille.

Arviointia voi pitää onnistuneena. Kuva, joka maisteriohjelmista saatiin, oli huomattavasti monipuolisempi kuin pelkistä kirjallisista raporteista saatu. Haastatteluissa huomasi, että haastateltavat saivat niiden myötä heti uusia ajatuksia. Varadekaanit perehtyivät ”pakosta” naapuritiedekuntien toimintatapoihin ja saivat uusia näkemyksiä koulutuksen johtamiseen. Arviointi myös ryhmäytti yliopiston tasolla tiedekuntien koulutusjohtoa. Se johtaa toivottavasti jatkossa aiempaa parempaan yhteistyöhön ja käytäntöjen jakamiseen.

Ja tuon ensimmäisen harjoituksenkin merkitys hiukan vahvistui, sillä tiedekunnissa itsearviointien valmisteluun lähdettiin vuoden 2016 raporteista. Kehittämisen sykli muuttui konkreettiseksi.

Riitta Pyykkö

Vararehtori

Turun yliopisto

Kaupallisten palveluiden käyttö opiskelijarekrytoinnissa sekä opiskelijoiden sitouttaminen

Suuri osa suomalaisista korkeakouluista (28/37) vastasi käyttävänsä kaupallisten toimijoiden, kuten agenttien, konsulttien tai markkinointiportaalien apua kansainvälisessä opiskelijarekrytoinnissaan. Agentteja käytti toiminnassaan 10 korkeakoulua, erillistä viestintä- ja markkinointitoimistoa 2 korkeakoulua ja 22 korkeakoulua markkinointiportaaleja. Osa korkeakouluista on luonut myös erillisiä yhteistyörakenteita, kuten Finland University, EduCluster ja Eduexcellence, koulutusviennin toteutukseen. Perinteisillä koulutusmessuilla käytiin myös rekrytoimassa, mutta selvästi maltillisesti.

Tärkeänä osana opiskelijarekrytointia nähtiin myös opiskelijoiden sitouttaminen jo hakemusvaiheessa. Suurin osa korkeakouluista pyrki pitämään yhteyttä hakijoihinsa koko hakuprosessin ajan. Tosin jossain vastauksissa tätä vaihetta ei tunnustettu laisinkaan. Tärkeänä sitouttamisen välineenä pidettiin myös Opintopolku.fi-palvelua ja hyvää kuvausta ko. palvelussa. Erilaisia ennakkoinfoja ja ennakkotehtäviä käytettiin myös sitoutumisen välineenä ja myös opiskelijälähteläiden rooli nähtiin tässä vaiheessa tärkeänä. Sosiaalinen media mahdollistaa yhteydenpidon helposti ja laajasti.

Hakuprosessin toteutus

Selvä enemmistö korkeakouluista (28/37) koki Opintopolku.fi-palvelun tärkeäksi kansainvälisten hakujen alustaksi. Korkeakoulujen palaute oli positiivista koskien teknistä toteutusta, hakulomaketta ja maksuvelvollisuuden toteamista. Tarjonnan kuvaamista yhdessä paikassa pidettiin hyvänä asiana. Koulutustarjonnan esittämisessä koettiin kuitenkin kotimaisen ja vieraskielisen tarjonnan sekoittuvan keskenään ja koulutusten haku -toiminnon kerrottiin toimivan huonosti. Myös raportointiin toivottiin lisää toiminnallisuuksia. Yhdeksän korkeakoulua ei katsonut Opintopolku.fi-palvelun toimivan tarkoituksenmukaisesti englanninkielisten koulutusohjelmien osalta.

Hakuja toteutettiin sekä yhteishakuina (18/37) että erillishakuina (19/37). Ammattikorkeakouluissa haut toteutettiin tavallisimmin yhteishaussa ja yliopistoissa erillishaussa. Vastaajat eivät eritelleet syitä, joiden perusteella jompikumpi toteutus oli valittu.

Esimerkki: Hakujen ja hakijoiden näkyminen opintopolun tietojen kautta

Korkeakoulujen opiskelijavalinta voidaan järjestää joko yhteishaun tai erillishakujen kautta. Lähtökohtaisesti opiskelijat valitaan tutkintoon johtavaan koulutukseen korkeakoulujen yhteishaussa. Erillishakuja voidaan käyttää, mikäli yliopisto- ja ammattikorkeakoululaissa määritetyt ehdot täyttyvät. Yksi tällainen ehto on opiskelijoiden valinta vieraskieliseen koulutukseen. Tämän vuoksi vieraskielisiin koulutuksiin, joita lukuvuosimaksujen kerääminen koskee, haetaan sekä yhteis- että erillishauissa.

Opetushallitus ylläpitää Opintopolku.fi-palvelua. Palvelun avulla järjestetään korkeakoulujen yhteishaut ja lisäksi korkeakoulu voi halutessaan käyttää palvelua omien erillishakujensa järjestämiseen. Opintopolku.fi:hin on lisäksi koottu kaikki Suomessa järjestettävän tutkintoon johtavan korkeakoulutuksen koulutustarjontatieto ja sen avulla ylläpidetään kansallista opiskelijavalintarekisteriä, jota käytetään valittaessa opiskelijoita suorittamaan korkeakoulututkintoa Suomessa. Tämän vuoksi korkeakoulun täytyy käyttää Opintopolku.fi palvelua ainakin

koulutustarjonnan ja valintatietojen osalta myös niissä tapauksissa, joissa korkeakoulu on päättänyt järjestää opiskelijavalintansa vieraskielisiin koulutuksiin erillishakuna.

Lukuvuosimaksut eivät vaikuta opiskelijavalintaan, vaan opiskelijat valitaan tutkintoon johtaviin koulutuksiin yhtenäisin valintaperustein ja hakukäytännöin riippumatta siitä, ovatko he lukuvuosimaksuvelvollisia vai eivät. Opintopolkuun on kuitenkin toteutettu tiettyjä ominaisuuksia helpottamaan hakijan tiedonsaantia lukuvuosimaksuista sekä korkeakoulujen hakijapalvelujen ja lukuvuosimaksuja keräävien tahojen työtä.

Kullekin koulutukselle voi tallentaa tiedon kerättävästä lukuvuosimaksusta ja sen suuruudesta. Tämän perusteella potentiaalinen hakija voi vertailla eri korkeakoulujen ja eri koulutusohjelmien lukuvuosimaksuja ja saada tätä kautta tukea päätökselleen hakea juuri tiettyyn koulutukseen suomalaisessa korkeakoulussa. Korkeakoulujen tarjoamia apurahoja ei kuitenkaan ole samalla lailla yhteismitallisesti tallennettu, joten niiden vertailu Opintopolku.fi:n avulla ei ole mahdollista. Opintopolku.fi-palveluun on myös yhteistyössä korkeakoulujen kanssa tehty erillinen osio, jossa hakija voi jo ennen hakemista tarkastaa, onko hän lukuvuosimaksuvelvollinen vai ei.

Hakijan mahdollinen maksuvelvollisuus määritetään usein jo hakuvaiheessa ennen opiskelijavalintojen tekemistä. Tämän vuoksi korkeakoulu tarvitsee hakijalta tiettyjä tietoja jo hakemuksen yhteydessä. Näitä tietoja hankitaan hakijalta erillisin kysymyksiin ja niihin liittyvin liittein. Korkeakoulujen yhteishakua varten hakulomakkeelle tehtiin Opetushallituksen ja Korkeakoulujen yhteishaun asiakaspalveluryhmän yhteistyössä erillinen kysymys lukuvuosimaksuvelvollisuuden määrittämistä varten. Tehdyn yhteisen kysymyksen ansiosta hakija vastaa lukuvuosimaksuun liittyvään kysymykseen vain kerran yhteishaussa ja tieto välittyy kaikille niille korkeakouluille, joiden koulutuksiin hakija on hakenut. Tämän lisäksi kukin korkeakoulu voi määrittää Opintopolkuun hakijoilleen maksuvelvollisuuden tilan helpottamaan lukuvuosimaksun perimistä opiskelemaan valituilta hakijoilta. Tämä tieto on mahdollista välittää rajapinnan kautta korkeakoulun käyttämään opiskelijanhallintajärjestelmään ja se on tallennettavissa hakijalle riippumatta siitä, haetaanko koulutukseen yhteis- vai erillishaussa ja käyttäkö korkeakoulu Opetushallituksen tarjoamaa hakujärjestelmää vai ei.

Lukuvuosimaksun maksaminen ei vaikuta hakijan opiskelijavalintaan tai estä valittua ottamasta opiskelijapaikkaa vastaan. Lukuvuosi-ilmoittautumisen ehtona maksettu lukuvuosimaksu voi kuitenkin olla. Tämän vuoksi on ollut tarpeellista pitää huoli siitä, että maksuvelvollisina opiskelemaan valitut pääsevät ilmoittautumaan läsnäolevaksi vasta sen jälkeen, kun lukuvuosimaksusta on maksettu korkeakoulun edellyttämä osuus. Tätä tukemaan korkeakouluilla on ollut käytössä Opintopolun valintatiedoissa ehdollista valintaa varten toteutetut toiminnallisuudet sekä maksun tilan tallennusmahdollisuus. Myös nämä toiminnallisuudet ovat olleet korkeakoulujen käytössä riippumatta siitä, onko koulutukseen haku tapahtunut yhteishaun vai erillishaun kautta.

Vuonna 2016 Suomessa oli käytössä hakemuksen käsittelymaksu haettaessa alempaan tai ylempään korkeakoulututkintoon johtavaan koulutukseen muualla kuin EU/ETA-alueella suoritettuna koulutuksen. Tämän hakemuksen käsittelymaksun keräämisestä vastasi Opetushallitus ja se toteutettiin Opintopolku.fi-palvelussa riippumatta siitä millä välineellä itse hakeminen tapahtui. Opintopolun hakemuspalvelua käyttävissä hauissa kuten korkeakoulujen yhteishaussa hakemuksen käsittelymaksuvelvollisuuden määrittäminen tapahtui hakemuksen täyttämisen yhteydessä ja hakija maksoi hakemuksen käsittelymaksunsa hakemuksen täyttämisen jälkeen. Jos hakeminen tapahtui Opintopolku-palvelun ulkopuolella, oli maksuvelvollisuuden määrittäminen ja maksun maksamista varten toteutettu erillinen palvelu, joka toimi maksumuurina ennen varsinaista hakemuksen täyttämistä. Kun hakemuksen käsittelymaksusta luovuttiin ja lukuvuosimaksujen kerääminen aloitettiin, poistettiin

hakemuksen käsittelymaksua varten toteutetut toiminnallisuudet käytöstä Opintopolku-palvelusta. Opintopolun ulkopuolisia hakulomakkeita varten tehty toiminnallisuus haluttiin kuitenkin osittain säilyttää, koska hakijoiden tunnistaminen ja saman hakijan eri hakemusten automaattinen kohdistaminen samaan henkilöön koettiin korkeakouluissa hyödylliseksi ominaisuudeksi. Lisäksi hakijalle tarjoutui mahdollisuus hallinnoida hakemuksiaan yhdestä paikasta riippumatta siitä, mihin korkeakouluun hän oli hakenut. Tämän vuoksi hakemuksen käsittelymaksun keräämistä varten toteutetusta maksumuurista poistettiin hakemuksen käsittelymaksun maksuvelvollisuuden määrittämistä ja maksun maksamista varten tehdyt ominaisuudet, mutta muuten palvelu jätettiin käytettäväksi niille korkeakouluille, jotka käyttävät jotain muuta hakujärjestelmää kuin Opintopolkua.

Opintopolku-palvelun kehittämisen lisäksi Opetushallitus on pyrkinyt lisäämään korkeakoulujen välistä yhteistyötä ja tukemaan yhteisiä käytäntöjä myös lukuvuosimaksujen keräämiseen liittyvissä asioissa. Tätä työtä on tehty erityisesti yhteistyössä Korkeakoulujen yhteishaun toteuttamisen ja Opintopolku.fi -palvelun kehittämisen ohjausryhmän ja Korkeakoulujen yhteishaun asiakaspalveluryhmän kanssa.

*Mikko Eronen
Erityisasiantuntija
Opetushallitus*

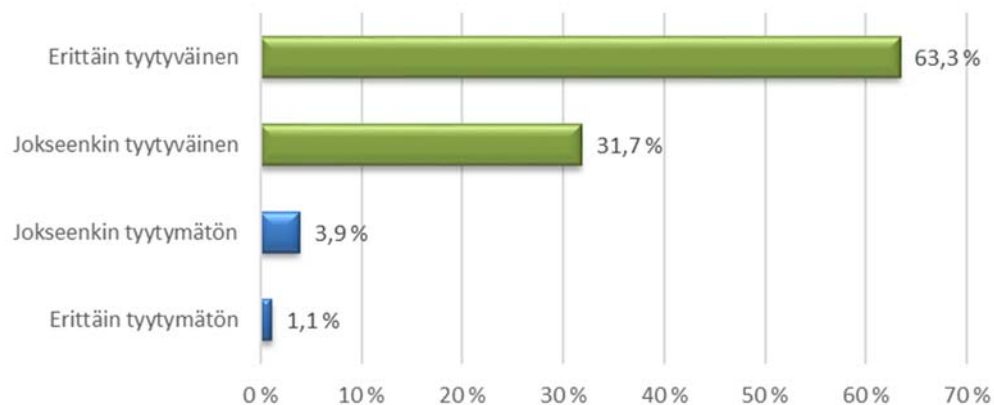
Hakemuksen käsittelymaksun poiston vaikutukset

Lukuvuosimaksujen käyttöönoton yhteydessä yliopistolakia ja ammattikorkeakoululakia muutettiin siten, että lyhyen aikaa käytössä ollut hallinnollinen hakemuksen käsittelymaksu poistettiin. Lukuvuosimaksujen käyttöönoton seuranta- ja arviointiryhmä kysyi korkeakouluille suunnatussa kyselyssä, millaisia vaikutuksia käsittelymaksun poistamisella on ollut hakuprosessiin ja opiskelijavalintaan. Vaikutusten arviointi nähtiin haastavana, koska hakemuksen käsittelymaksujen poistaminen tapahtui samaan aikaan kuin lukuvuosimaksujen käyttöönotto.

Hakuprosessin yleisen hallinnon nähtiin jonkin verran sujuvoituneen hakemuksen käsittelymaksun poistamisen myötä (5/37), mutta toisaalta ns. turhien hakemusten aiheuttaman hallinnollisen työn arveltiin kasvaneen hakemusmaksujen poistuttua (13/37). Näissä vastauksissa käsittelymaksun nähtiin laajalti toimineen pidäkkeenä kevyin perustein tehtäville hakemuksille ja lisäävän hakijoiden sitoutumista hakuun. Heikkolaatuisten, kevein perustein lähetettyjen ja ei-kelpoisten hakemusten määrä arvioitiin suuremmaksi ilman käsittelymaksua. Tämän nähtiin osaltaan aiheuttavan hallinnollista taakkaa. Yhdeksän vastaajaa ei nähnyt poistamisella olleen minkäänlaista tai merkittävää vaikutusta. Kolme vastaajaa toivoi maksun palauttamista. Perusteluna mainittiin mm. se, että kelpoisten hakijoiden määrä oli 5 % korkeampi maksun ollessa käytössä.

Opiskelijoiden kokemuksia opiskeluihin hakeutumisesta

Ulkomaalaiset opiskelijat olivat maksaneet keskimäärin 1 861,87 euroa hakuprosessista suomalaiseen korkeakouluun (sisältäen käännökset, kielitestit, pääsykokeet ja matkakulut hakuvaiheessa). Suurin osa eli 95 % opiskelijakyselyyn vastanneista (kyselyyn vastasi 363 opiskelijaa) oli tyytyväisiä hakuprosessiin ja vain 5 % opiskelijoista oli tyytymättömiä hakuprosessiin (kuvio 6).

Kuvio 6. Opiskelijakyselyyn vastanneiden tyytyväisyys hakuprosessiin (seuranta- ja arviointiryhmän opiskelijakysely 2018).

Erittäin tyytyväiset ja jokseenkin tyytyväiset opiskelijat mainitsivat, että hakuprosessi oli hyvin organisoitu, hakuportaali oli selkeä, ja heidän kysymyksiinsä vastattiin hyvin:

"Everything went well including application procedure, availability of information, deadlines, application portal, responsiveness of contacted personnel"

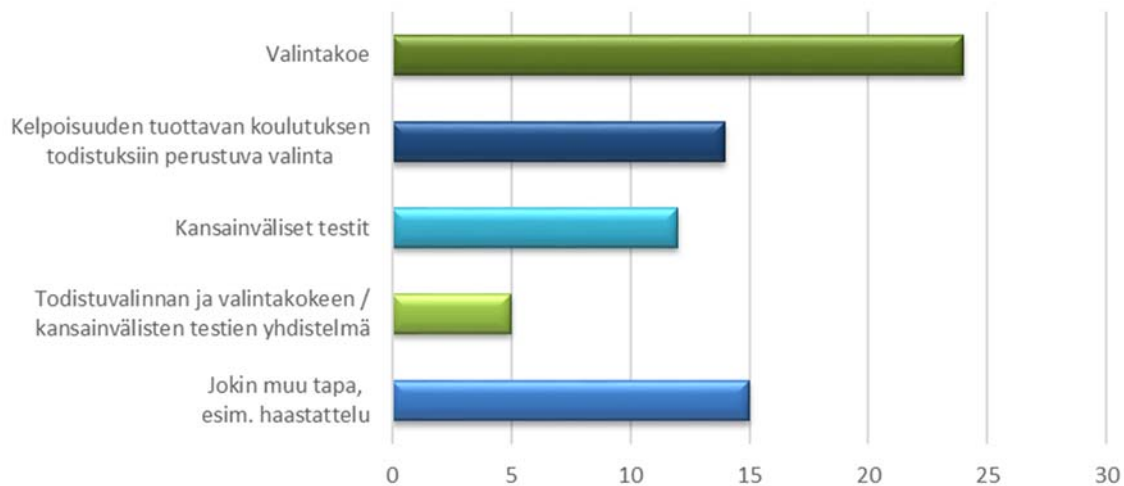
Jokseenkin tyytymättömät ja erittäin tyytymättömät opiskelijat mainitsivat tyytymättömyytensä syiksi riittämättömän neuvonnan hakuprosessia varten, liian lyhyen hakuajan ja vaatimuksen alkuperäisten todistusten lähettämisestä postitse, joka koettiin yleensä kalliiksi:

"I was extremely dissatisfied with the requirement from University Admissions Finland that every applicant has to send relevant documents by post [...] the same purpose can be reached by simply requesting the submission of scanned documents at the application stage."

"Moving the application dates to any earlier date and sending out the acceptance letters sooner so international students would have more time to gather all necessary documents."

Valintaperusteet ja valintakoe

Osa korkeakouluista (14/37) toteutti valinnan todistusten perusteella, valintakokeen järjesti 24 korkeakoulua, 12 korkeakoulua käytti kansainvälisiä testejä, 5 korkeakoulua todistusvalinnan ja valintakokeen tai testin yhdistelmää ja haastatteluja järjesti 15 korkeakoulua. Taideaineiden osalta valintaperusteissa edellytettiin esim. portfolioa. Lisäksi vastaajat mainitsivat soveltuvuusarvioinnin, motivaatiokirjeen sekä videonäytteet. Kuviossa 7 on esitetty yhteenveto korkeakoulujen yleisimmin käyttämistä valintatavoista.

Kuvio 7. Korkeakoulujen käyttämien valintatapojen yleisyys (seuranta- ja arviointityöryhmän korkeakoulukysely 2018).

Korkeakoulukyselyn mukaan varsinaisen valintakokeen voi useassa korkeakoulussa suorittaa eri tavoin vaihdellen korkeakoulussa suoritettavasta valintakokeesta erilaisiin sähköisiin valintakokeisiin. Puolet korkeakouluista kertoi järjestäneensä valintakokeen myös ulkomailla. Esimerkiksi Finnish Network for International Programmes (FINNIPS) -verkosto tarjosi verkostoon kuuluville korkeakouluille valintakokeita kohdemaihin: Brasilia, Kazakstan, Kenia, Kiina, Nepal, Saksa, Unkari, Yhdistynyt kuningaskunta, Yhdysvallat, Venäjä, Vietnam ja Viro. Lähes kaksi kolmasosaa korkeakouluista järjesti kokeen vielä omassa korkeakoulussaan – rinnalla saattoi olla myös muita tapoja toteuttaa kokeita. Yleensä valintakokeet olivat myös koulutusohjelmakohtaisia. Sähköisen valintakokeen tarjosi kolmannes korkeakouluista.

Yhteistyö suomalaisten korkeakoulujen välillä

Suurin osa vastaajista toivoi tiiviimpää yhteistyötä korkeakoulujen välille ja yhteistyötä mainittiin toteutettavan eri korkeakoulukonsortioiden tai -verkostojen kautta. Joissain vastauksissa kuitenkin todettiin suoraan yhteistyön vaikeuttavan kansainvälisten hakujen toteuttamista, syyksi mainittiin mm. vetovoimatekijät. Valtakunnallisen kansainvälisen haun todettiin vielä olevan kaukana todellisuudesta, mutta samalla myös esimerkiksi UAF-yhteistyön (University Admissions Finland) olleen toimivaa ennen lukuvuosimaksuvollisuutta. LUVE-verkoston yhteistyötä toivottiin lisättävän ja sen koettiin antavan vertaistukea ja toimivan hyvin. Lukuvuosimaksujen ja stipendijärjestelmien erilaisen toteutuksen ja vaikean vertailtavuuden koettiin vaikuttavan haitallisesti korkeakoulujen yhteistyöhön. Opintopolkua toivottiin kehitettävän kohti yhteistä suomalaista erillishakua kansainvälisille opiskelijoille. Samoin sähköisen valintakokeen nähtiin mahdollistavan korkeakoulujen yhteistyötä opiskelijavalinnassa. Erityisesti korkeakoulut mainitsivat todistusten oikeellisuuden todentamiseen ja markkinointiin liittyvät koulutukset alueeksi, jolla voidaan ja pitää tehdä yhteistyötä korkeakoulujen kesken. Myös juridiikkaan ja erilaisiin sopimusteknisiin asioihin toivottiin yhteistyötä ja valtakunnallistakin tukea.

Viranomaistoiminnan sujuvuus

Kysyttäessä korkeakoulujen arviota viranomaistoiminnan sujuvuudesta, esim. maahanmuuttoon liittyvissä palveluissa, vastaajat antoivat erittäin hyvää palautetta Maahanmuuttoviraston (Migri) toiminnasta. Enemmistö korkeakouluista (25/37) ilmoitti olleensa tyytyväisiä toimintaan ja vastauksissa keuhuttiin erityisesti Migrin yhteistyökykyä, ohjeistusta ja yleistä tiedotusta. Myös käsittelyaikojen katsottiin lyhentyneen. Kehittämistarpeita nähtiin jatkolupien käsittelyssä ja viisumikäytännöissä. Vastaajat katsoivat lähetystöjen prosesseissa olevan liikaa maakohtaisia eroja, tiedottamisessa koettiin olevan kehitettävää ja käsittelyaikojen toivottiin olevan lyhyempiä. Lisäksi kaivattiin ajantasaista tietoa viisumitilanteesta maittain.

Esimerkki: lukuvuosimaksujen käyttöönoton vaikutukset oleskelulupaprosessiin

Vuosi 2016, eli vuosi ennen lukuvuosimaksujen käyttöönottoa oli ennätysellinen opiskeluperusteisten oleskelulupien hakijamäärissä. Tuolloin oleskelulupaa haki koko vuonna lähes 7 000 opiskelijaa. Eniten hakijoita tuli Kiinasta, Venäjältä, Vietnamista, Korean tasavallasta ja Yhdysvalloista.

Vuonna 2017 lukuvuosimaksujen käyttöönoton myötä hakemusmäärät selvästi pienenevät, opiskeluperusteisia hakemuksia tuli vireille alle 6 000 eli prosentuaalista laskua oli lähes 30 %:a. Suurimmat hakijaryhmät tulivat edelleen Kiinasta, Venäjältä, Korean tasavallasta, Vietnamista ja Yhdysvalloista. Mielenkiintoinen havainto kuitenkin on, että ainoastaan kiinalaisten hakijoiden määrä pysyi samana, mutta muista top 5-maista hakijoita oli huomattavasti vähemmän; Venäjältä, Yhdysvalloista ja Korean tasavallasta tuli hakijoita noin 20 %:a vähemmän, ja vietnamilaisten hakemusmäärät vähenivät jopa noin 70 %:a.

Kuitenkin jo nyt on nähtävissä huomattavaa nousua hakemusmäärissä. Ajanjaksolla 1.1.2017–30.8.2017 opiskelijoiden oleskelulupahakemuksia tuli vireille 4 158, kun samalla ajanjaksolla vuonna 2018 hakemuksia on tullut vireille 4 731. Kasvua vuoden 2017 hakemusmääriin verrattuna on jo noin 20 %:a.

Lukuvuosimaksujen käyttöönotto vaikutti Maahanmuuttoviraston toimintaan myös hakemusten käsittelyä jonkin verran hidastavasti. Vuonna 2016 keskimääräinen käsittelyaika touko-syyskuussa oli 28,92 vuorokautta, kun taas vuonna 2017 samalla ajanjaksolla käsittelyaika oli 31,68 vuorokautta, eli keskimääräinen käsittelyaika nousi noin kahdella päivällä. Käsittelyajan nouseminen selittyy osittain juuri lukuvuosimaksujen käyttöönotolla, koska luonnollisesti oleskelulupahakemuksen vaadittaviin liitteisiin tuli yksi liite lisää, ja maksujen maksamisen tila ei aina ole ollut aivan selvä. Myös jatko-oleskelulupien suhteen lukuvuosimaksujen käyttöönotto on aiheuttanut jonkin verran viivästyksiä käsittelyssä erityisesti alkusesongista vireytettyjen hakemusten suhteen, kun päätöksiä lukuvuosimaksustipendeistä ei vielä oltu kaikilta osin saatu päätökseen. Toisaalta vuoden 2019 osalta on jo odotettavissa uudistuksia hakemusten käsittelyyn, kun Maahanmuuttovirasto saa käyttöönsä KOSKI-palvelun ja vähitellen sitä kautta tiedot maksetuista lukuvuosimaksuista.

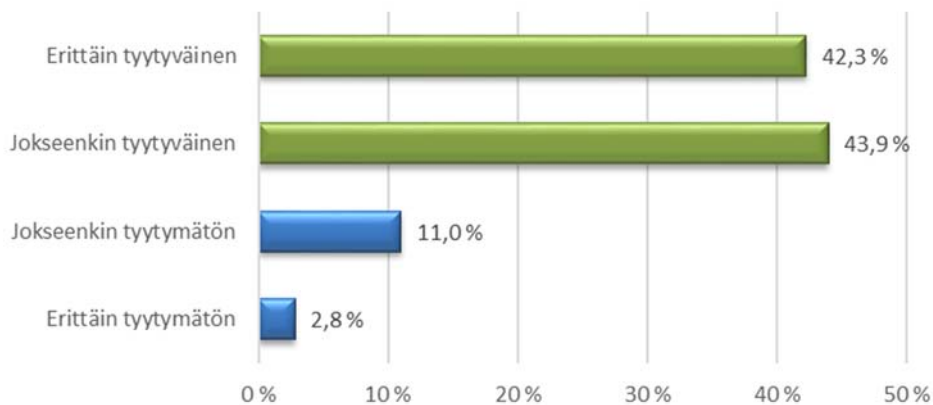
Hakijaprofiileiden muutoksista Maahanmuuttovirastolla ei ole antaa tilastoihin perustuvaa arviota, koska Maahanmuuttoviraston asiankäsittelyjärjestelmästä, UMAsta, ei ole mahdollista saada tietoa siitä, onko opiskelija valittu opiskelijaksi korkeakouluun vai esimerkiksi toisen asteen opintoihin. Myös näitä tietoja voidaan jatkossa helpommin saada, kun uusi laki opiskelijoita ja tutkijoita koskien astui voimaan 1.9.2018 ja korkeakouluopiskelijoille myönnetään oleskelulupa eri lakipykälän perusteella kuin esimerkiksi toisen asteen opiskelijoille.

Yhteenvetona voidaan todeta, että lukuvuosimaksujen käyttöönoton välitön vaikutus oli hakijamäärien notkahdus ja Maahanmuuttoviraston käsittelyaikojen hienoinen kasvu. Toisaalta vuonna 2018 hakemusmäärät ovat jo nousseet huomattavasti verrattuna vuoden 2017 lukuihin, joten näyttäisi siltä, että hakijamäärät eivät pudonneet lopullisesti, vaan ainoastaan ensimmäisenä vuonna.

Anna Koljonen
Ylitarkastaja
Maahanmuuttovirasto

Opiskelijoiden näkemyksiä tutkinnoista ja korkeakouluista

Suurin osa eli yli 86 % opiskelijakyselyyn vastanneista oli tyytyväisiä tutkintonsa sisältöön ja vain alle 14 % vastaajista puolestaan oli tyytymättömiä tutkintonsa sisältöön (kuvio 8).

Kuvio 8. Opiskelijakyselyyn vastanneiden tyytyväisyys tutkinnon sisältöön (seuranta- ja arviointiryhmän opiskelijakysely 2018).

Opiskelijat, jotka olivat joko erittäin tyytyväisiä tai jokseenkin tyytyväisiä tutkintonsa sisältöön mainitsivat, että kurssit olivat mielenkiintoisia ja haastavia, opettajat olivat valmiita kuuntelemaan opiskelijoita ja tekemään yhteistyötä, sekä kokivat kurssien rakenteen olevan hyviä.

“Learning environment is great, teaching staff is knowledgeable, mostly helpful and easy to approach. In some of lectures, there were significant differences between syllabus and actual content of the lecture but for such problems, feedback system works well.”

“The trusty relationships between the teachers and the students”

“The teaching method is very down-to-the-earth and practical.”

Opiskelijat, jotka olivat joko jokseenkin tyytymättömiä tai erittäin tyytymättömiä, mainitsivat riittämättömän opinto-ohjauksen, suuren työmäärän sekä englanninkielisten kurssien vähyyden vaikuttavan tyytyväisyyteensä:

“Study guidance and career guidance is not enough”

“There does not seem [to be] enough courses offered in English”

“Sometimes I felt I signed up for self-learning class”

Kansainvälisyyden huomioimiseen ja moniarvoisuuden omaksumiseen ei myöskään kaikilta osin oltu tyytyväisiä:

“All the courses were focused on the Finnish students, on what they know and were created based on them, without even taking into consideration that there are international students, who come from different universities and various backgrounds. In the classes there was a different behavior towards Finnish students, and in some courses the examples were described based on the Finnish Language. Also, teachers were referring and answering questions in Finnish when asked by Finnish students, leaving aside all those who do not understand the language”

“I wish there were more non-western professors and guest lecturers on my program”

Myös opetuksen laatuun oltiin joissakin vastauksissa tyytymättömiä:

“The level of English is extremely low which is an obstacle”

“My teachers skip class more than I do. Evaluation criteria are in constant negotiation (often they change weekly) and are never written down”

“I advise programme to have excursions and also direct interactions to related industry to give students more exposure and even job opportunities”

Suurin osa eli 77 % opiskelijoista koki, että heidän korkeakoulunsa joko vastasi tai ylitti heidän odotuksensa. Opiskelijat mainitsivat, että opetustilat olivat hyviä ja laadukkaita, opinnot olivat joustavia, opettajilla oli hyvää asiantuntijuutta ja he olivat auttavaisia, sekä lisäksi opiskelijat kokivat olevansa arvostettuja ja että heidät oli vastaanotettu hyvin:

“My institution exceeded my expectations by collaborating with other institutions to provide courses in career development, access to guest lectures, earning credit points for conference participation or other extra curricular activities, free passes to academic events, publishing journals, access to a variety of database (texts, journals, articles, etc), flexibility with work and study, support for immigration processes, and so much more”

23 % vastaajista puolestaan koki, ettei korkeakoulu ollut vastannut heidän odotuksiaan. Opiskelijat mainitsivat, että kurssien ja opetuksen laatu oli heikkoa ja kurssit eivät olleet tarpeeksi haastavia:

“The quality of the courses and teaching are below what I expected”

“Everything should be more focused on continuous learning and making students think, rather than just making them read about things that they can easily find in a book or on the internet”

3. Lukuvuosimaksut ja apurahajärjestelmä

Yhteenveto lukuvuodesta 2017–2018

Seuranta- ja arviointityöryhmän toteuttaman korkeakoulukyselyn perusteella lukuvuonna 2017-2018 korkeakouluissa opiskeli yhteensä 3 673 uutta ulkomaalaista opiskelijaa. Määrä poikkeaa jonkin verran luvussa 2 esitetystä opetushallinnon tilastopalvelun Vipusen uusien ulkomaalaisten opiskelijoiden määrästä vuonna 2017 (yhteensä 4 158), mikä voi johtua tiedonkeruun ajankohdasta. Korkeakoulujen ilmoittamista uusista ulkomaalaisista opiskelijoista 1 372 oli velvollinen maksamaan lukuvuosimaksun. Maksuvelvollisia oli 37 % kaikista *uusista* ulkomaalaisista opiskelijoista (kuvio 9).

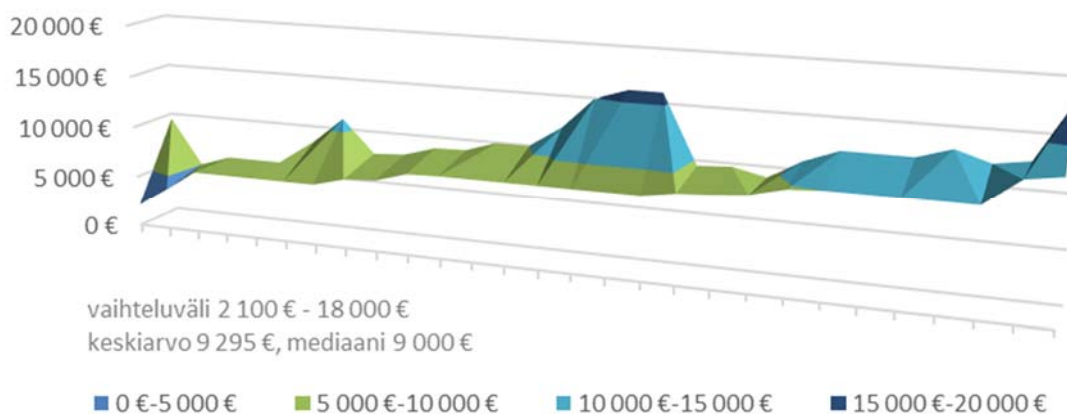
Kuvio 9. Maksuvelvolliset opiskelijat ja apurahan saajat korkeakouluissa lukuvuonna 2017–2018 (seuranta- ja arviointityöryhmän korkeakoulukysely 2018).

Lukuvuosimaksuvelvollisista opiskelijoista korkeakoulun myöntämän apurahan sai yhteensä 1 014 opiskelijaa eli 74 % kaikista maksuvelvollisista opiskelijoista. Apuraha saattoi kattaa lukuvuosimaksun osittain tai kokonaan sekä sisältää myös tukea elinkustannuksiin. Yhteensä 81 opiskelijaa eli 6 % kaikista apurahan saaneista opiskelijoista sai myös elinkustannusapurahaa. Korkeakoulujen erilaisia apurahajärjestelmiä on kuvattu tarkemmin myöhemmin tässä luvussa. Lukuvuosimaksun maksoi kokonaan 277 opiskelijaa.

Korkeakoulujen arvioiden mukaan lukuvuosimaksuista kertyi korkeakouluille yhteensä 2,7 miljoonaa euroa. Summasta on vähennetty korkeakoulujen maksamat apurahat, mutta ei esimerkiksi hallinnollisia kuluja. Korkeakoulujen välillä oli suuria eroja. Korkeimmillaan tuottoja ilmoitettiin kertyneen korkeakoululle 550 000 euroa. Kolme korkeakoulua teki negatiivisen tuloksen eli ilmoitti maksaneensa enemmän apurahoja kuin lukuvuosimaksuista kertyi tuottoja.

Lukuvuosimaksun suuruus ja asettaminen korkeakoulussa

Lukuvuosimaksun suuruus vaihtelee korkeakoulusta ja tutkinnon tasosta riippuen 2 100 eurosta 18 000 euroon. 23 korkeakoulua oli määritellyt saman tutkintotason ohjelmille saman suuruisen maksun. Ammattikorkeakouluissa lukuvuosimaksu oli tyypillisesti 1 000 euroa edullisempi ammattikorkeakoulututkintoon kuin ylempään ammattikorkeakoulututkintoon johtavissa opinnoissa. Noin kolmasosassa (12/37) korkeakouluista oli määritelty erikseen sekä koulutustaso- että ohjelmakohtaisia maksuja. Korkeakoulujen sisällä maksujen suuruus vaihteli sekä ohjelmakohtaisesti että tutkinnon tason mukaan (kuvio 10).

Kuvio 10. Lukuvuosimaksut lukuvuonna 2017–2018 järjestettynä pienimmästä suurimpaan (seuranta- ja arviointiryhmän korkeakoulukysely 2018).

Esimerkiksi yliopistoissa lukuvuosimaksut vaihtelivat usein tieteenalasta riippuen. Joissakin yliopistoissa yliopiston hallitus on asettanut lukuvuosimaksujen puitteet, ja tiedekunnat ovat tämän raamin puitteissa esittäneet ohjelmakohtaiset maksunsa ja rehtori on tehnyt lopullisen päätöksen. Osassa korkeakouluja kaksoistutkintoon (Double Degree) tähtääville tutkinnoille oli määritelty erisuuruinen lukuvuosimaksu verrattuna muihin ohjelmiin, tai maksun suuruuteen vaikuttivat erilaiset apurahakäytännöt. Kahdella korkeakoululla ei ollut vielä lainkaan englanninkielisiä tutkintoja.

Esimerkki: Lukuvuosimaksujen käyttöönotto Helsingin yliopistossa

Helsingin yliopistossa rehtori asetti kesäkuussa 2015 työryhmän selvittämään lukuvuosimaksujen käyttöönottoa. Työryhmän työn pohjalta ja sen verrokkiyliopistoista hankkiman laajan kansainvälisen vertailuaineiston perusteella määriteltiin mm. lukuvuosimaksujen suuruus ja keskitetyn apurahaohjelman laajuus ja sisältö. Helsingin yliopisto teki strategisen päätöksen myöntää apurahoja rajoitetulle määrälle, vain akateemisesti lahjakkaimmille hakijoille. Lisäksi panostettiin laajaan kohdennettuun maailmanlaajuiseen digimarkkinointiin ja vahvistettiin hakijan ja opiskelijan palveluita sekä maksamiseen liittyviä palveluita.

Helsingin yliopistossa aloittivat samaan aikaan lukuvuosimaksun käyttöönoton kanssa täysin uudet kilpailukykyiset koulutusohjelmat. Uusien ohjelmien valmistuminen jäi kuitenkin viime tinkaankin, joten markkinointia ei voitu aloittaa toivotussa aikataulussa. Ensimmäisenä vuonna hakijamäärät laskivatkin noin 30 %, mutta seuraavana vuonna nousivat 83 % ylittäen lukuvuosimaksuja edeltäneen määrän. Ensimmäisenä vuonna hakijoista 51,5 % ja toisena vuonna 59,1 % olivat EU/ETA- maiden ulkopuolelta. Mielenkiintoista on, että lukuvuosimaksujen käyttöönoton jälkeen suuri osa opiskelupaikan Helsingin yliopistolla vastaanottaneista EU/ETA-maiden kansalaisista vapautettiin lukuvuosimaksusta oleskeluluvan perusteella. Ensimmäisenä vuonna EU/ETA-maiden ulkopuolelta tulevista opiskelupaikan vastaanotti 64 ja toisena vuonna 95.

Opiskelijoita on nyt entistä useammasta maasta, mikä tukee tavoitetta monikulttuurisesta opiskeluympäristöstä. Myös eurooppalaisten opiskelijoiden laatu ja määrä on kasvanut, kun eurooppalaiset hakijat ymmärtävät paremmin heille ilmaisen koulutuksen arvon. Kotimaisten hakijoiden kiinnostus on niin ikään kasvanut, kun Helsingin yliopisto nähdään nyt kotikansainvälistymisen vaihtoehtona ulkomaisiin huippuyliopistoihin lähden sijaan.

Lukuvuosimaksuista ei ole ainakaan vielä kertynyt merkittävää tulovirtaa yliopistolle, mutta lukuvuosimaksujen käyttöönoton voidaan katsoa onnistuneen hyvin, sillä niiden käyttöönoton myötä yliopiston tunnettuus kansainvälisillä koulutusmarkkinoilla on parantunut huomattavasti ja hakijoiden määrä ja laatu ovat nousseet. Kehityksen voidaan olettaa jatkuvan noususuuntaisena jatkossakin.

Lukuvuosimaksuihin liittyvät käytänteet ja apurahaohjelma yliopistossa vaativat kuitenkin jatkuvaa vahvaa kehittämistä, yhteistyötä ja verrokkiyliopistojen käytänteiden seurantaa, jotta pärjäämme kilpailussa kansainvälisillä markkinoilla ja tarjoamme aidosti kansainvälisen oppimisympäristön kaikille opiskelijoille.

	2017	2018
Paikan vastaanottaneet	254	446
EU/ETA-maiden ulkopuolelta	64	95
Lukuvuosimaksun maksaneet	18	32

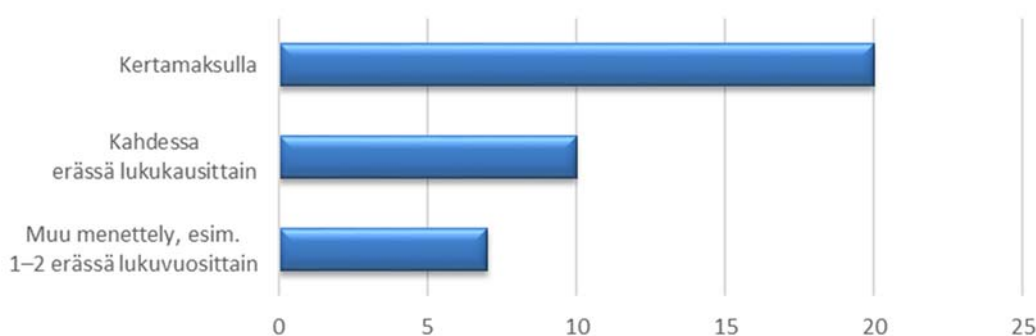
*Sari Lindblom
Vararehtori
Helsingin yliopisto*

*Sini Saarenheimo
Hakijapalveluiden päällikkö
Helsingin yliopisto*

Lukuvuosimaksujen periminen

Yhteensä 23 korkeakoulua peri lukuvuosimaksun paikan vastaanottamisen yhteydessä. Osa korkeakouluista peri lukuvuosimaksun ennen ilmoittautumista korkeakouluun ja se oli myös ehtona, että pystyi ilmoittautumaan. Erilaisista käytännöistä johtuen lukuvuosimaksuja perittiin toukokuusta lokakuun loppuun. Joissakin tapauksissa, esimerkiksi oleskeluluvan saamiseen liittyvien viivästysten vuoksi sekä opiskelupaikan vastaanottaminen että lukuvuosimaksun maksaminen siirtyivät huomattavasti myöhempään ajankohtaan kuin oli suunniteltu. Ehdollisesti hyväksytyt opiskelijat maksoivat lukuvuosimaksun ehdollisuuden poistuttua.

Lähes kaksi kolmasosaa korkeakouluista (20/37) peri lukuvuosimaksun kertamaksuna opintonsa aloittavilta opiskelijoilta. Kymmenen korkeakoulua peri lukuvuosimaksun kahdessa erässä lukukausittain. (Kuvio 11.) Useissa korkeakouluissa oli käytäntöjä, jotka vaikuttavat maksujen perimiseen toisesta lukuvuodesta lähtien. Esimerkiksi se, onko opiskelija saanut apurahaan oikeuttavan määrän opintoja suoritettua edellisenä lukuvuonna, vaikuttaa siihen peritäänkö lukuvuosimaksu seuraavana vuonna yhdessä vai kahdessa erässä.

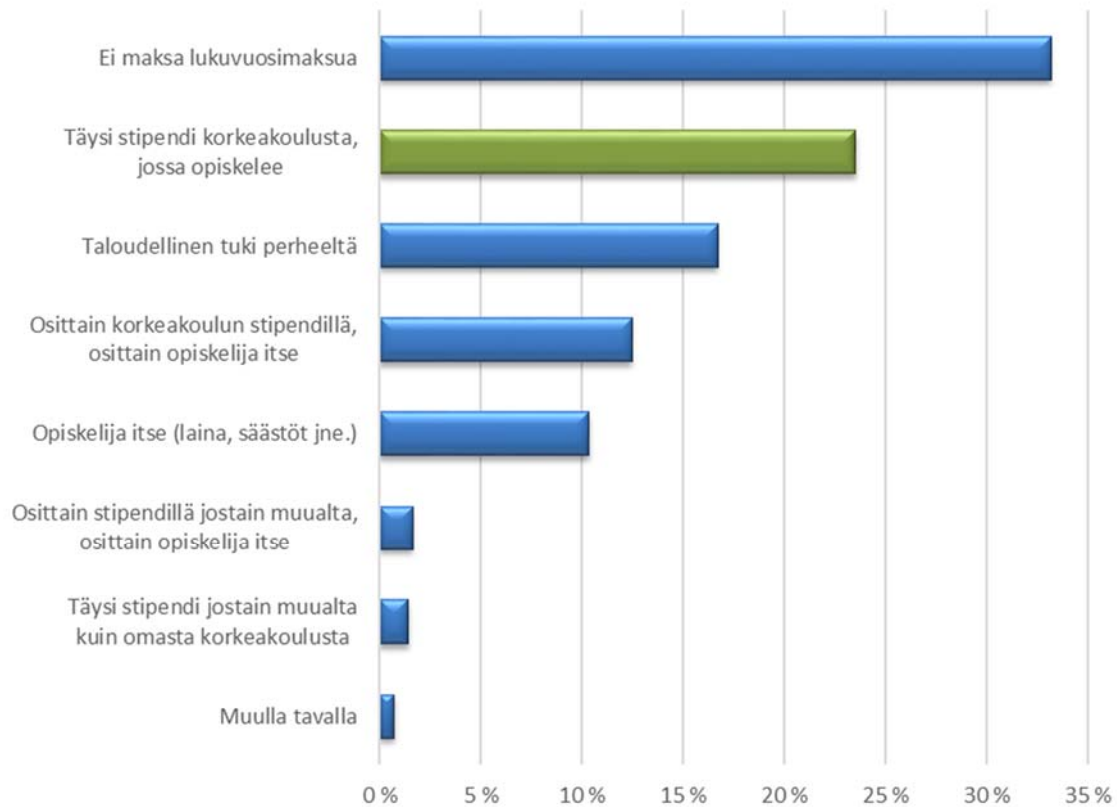

Kuvio 11. Korkeakoulujen perimät lukuvuosimaksuerät (seuranta- ja arviointiryhmän korkeakoulukysely 2018).

Osa korkeakouluista käytti sähköisiä järjestelmiä (esim. PayPal, Paytrail, verkkokauppa) lukuvuosimaksun perinnässä. Valtaosalla oli käytössä perinteinen lasku tai pankkisiirto sekä tilinumero, johon maksu suoritettiin. Lasku lähetettiin joko hyväksymiskirjeen mukana, tai erikseen lähetetyllä laskulla postitse tai sähköpostilla. Monella korkeakoululla oli suunnitteilla sähköisen järjestelmän käyttöönotto seuraavana vuonna.

Opiskelijoiden kokemuksia opintojen maksullisuudesta

Opiskelijakyselyyn vastanneista opiskelijoista yli puolet ei maksanut lukuvuosimaksua. Kyselyyn vastanneista opiskelijoista 33 % ei maksanut lukuvuosimaksuja, koska oli aloittanut opinnot ennen kuin korkeakoulu oli alkanut periä lukuvuosimaksuja tai opiskelija ei ollut lukuvuosimaksuvelvollinen. 24 % vastaajista oli saanut täyden apurahan suomalaisesta korkeakoulusta ja 2 % joltain muulta taholta. 12 % vastaajista oli saanut osittaisen stipendin suomalaisesta korkeakoulusta. 17 % vastaajista ilmoitti maksavansa opintonsa perheensä taloudellisella tuella, kun taas 10 % vastaajista ilmoitti maksavansa lukuvuosimaksunsa kokonaan itse. (Kuvio 12.)

Kuvio 12. Opintojen rahoitus lukuvuonna 2017–2018 (seuranta- ja arviointityöryhmän opiskelijakysely 2018).

Kun opiskelijoilta kysyttiin, millä tavoin he rahoittivat opiskelunsa ja asumiskulut Suomessa, suurin osa opiskelijoista vastasi: säästöillä, perheensä taloudellisella tuella, osa-aikatyöllä, ja apurahoilla. Yleisesti ottaen opiskelijat yhdistelivät edellä mainittuja vaihtoehtoja kattamaan kustannukset.

Lukuvuosimaksujen palautukset ja palauttamiskäytännöt

Lukuvuosimaksuja on palautettu takaisin jonkin verran. Osalla korkeakouluista ei ole ollut vielä kyselyn toteutusaikaan lukuvuosimaksun palauttamiseen johtavia tapauksia. Tyypillinen syy maksujen palauttamiseen on ollut se, että opiskelija ei ollut saanut oleskelulupaa. Tapauskohtaista harkintaa on käytetty jonkin verran mm. jos lakiperusteisesta tai muusta perustellusta syystä opiskelija ei ole voinut aloittaa opiskelua. Maksun palautukseen on vaadittu erillinen pyyntö vaadittavine todistuksineen (esim. Migrin lausunto) ja tyypillisesti maksu on palautettu täysimääräisesti (pois lukien pankkien mahdollisesti perimät maksut) opiskelijan ilmoittamalle tilille. Maksuja ei ole palautettu takautuvasti. Osalla korkeakouluista perusteena maksun palautukseen on käynyt ainoastaan Migrin kielteinen päätös oleskeluluvasta.

Palauttamiskäytäntöjä oli lähes yhtä monta kuin palautuksiakin eli varsinaisista käytännöistä ei voida vielä puhua. Jotkin korkeakoulut olivat ehdollistaneet lukuvuosimaksun palauttamisen esimerkiksi opiskeluluvan saamiseen, lukuvuosi-ilmoittautumisen takarajaan, maassaolo- tai kansalaisuusstatuksen muutokseen, vakavaan sairastumiseen tai muuhun Force Majeure -tilanteeseen. Lukuvuosimaksu voidaan palauttaa myös sen lukukauden osalta, jolloin opiskelija ei ole läsnä olevana tai mikäli valmistumisvaiheessa opinnot pitkittyvät korkeakoulusta johtuvasta syystä. Eräät korkeakoulut halusivat myös kyselyn mukaan tukea opiskelijoita, jos opiskelija valmistuu tutkinnon tavoitteellista suoritusaikaa nopeammassa aikataulussa. Esimerkiksi, jos tavoitteellinen suoritus aika alittuu puolella vuodella, voidaan opiskelijalle palauttaa puolet maksetusta lukuvuosimaksusta. Kyselyssä tuodaan esille myös käytäntö, jonka mukaan meneillään olevan lukukauden maksua ei palauteta, mikäli opiskelija on luopunut opiskelupaikasta omasta halustaan.

Osa korkeakouluista ilmoitti käyttävänsä sopimuksia, joissa luetellaan, missä tilanteissa maksu palautetaan. Esimerkiksi sopimukseen on kirjattu Terms and Conditions, jonka opiskelijat hyväksyvät. Tärkeää on tarkistaa myös mahdollinen myönnetty apuraha ja sen vaikutus takaisinmaksun suuruuteen. Osa korkeakouluista ilmoitti noudattavansa OHA-forumin suosituksia ja rehtorin päätöstä: maksu palautetaan statuksen muutospäivästä alkaen ja palautettava summa saadaan, kun lukuvuosimaksu jaetaan 365:llä ja lukuvuodesta (tai muusta maksukaudesta) jäljellä olevia päiviä vastaava summa palautetaan. Esimerkiksi opiskelijan lukuvuosimaksuvelvollisuuden liittyvän statuksen muuttuessa, maksu tai maksusta vapautus lasketaan päiväkohtaisesti (1.8.–31.7., jakajana 365) tai opiskelijan valmistuessa valmistuspäivän ylittävä maksu palautetaan päiväkohtaisella laskennalla (1.8.–31.7., jakajana 365). Maksuja ei palauteta takautuvasti menneiltä lukukausilta eikä valmistuminen kesken lukukauden oikeuta kyseisen lukukauden lukuvuosimaksun palautukseen.

Lukuvuosimaksukäytäntöjen toimivuus ja tuloksellisuuden seuranta

Kyselyn vastausten perusteella lähes jokaisella korkeakoululla oli erilainen tapa tai järjestelmä seurata lukuvuosimaksukäytäntöjensä toimivuutta. Suurimmassa osassa korkeakouluista vasta haetaan seurantakäytäntöjä, ja seuranta on jaettu useammalle eri toimijalle korkeakoulussa. Toiminnan käynnistyessä yleisesti johtoryhmä ja hallitus ovat olleet keskeiset käynnistäjät, ja eri seurantatoimia on jaettu mm. taloustoimistolle, opiskelijapalveluille, kansainvälisyyspalveluille sekä apurahatoimikunnalle. Lisäksi monet korkeakoulut ovat perustaneet erilaisia kehittämissyörymiä tai työryhmiä englanninkielisten koulutusten kehittämiseen, seurantaan ja arviointiin. Ryhmät samalla vastaavat myös lukuvuosimaksukäytäntöjen toimivuudesta ja tuloksellisuuden seurannasta. Esimerkiksi Tampereen yliopistossa toimii rehtorin asettama lukuvuosi- ja apurahatyöryhmä, jonka tehtävänä on seurata lukuvuosimaksujen käyttöönottoa ja seurata sekä kehittää apurahajärjestelmää. Apurahatyöryhmän kokoonpano noudattaa kolmikantaisen edustuksen periaatetta. Jäseninä on professorikunnan, muun henkilökunnan ja opiskelijoiden edustajia. Monessa korkeakoulussa kehittämis- ja työryhmien vetovastuu oli asetettu opetuksesta vastaavan vararehtorin vastuulle.

Moni korkeakoulu koki olevansa vasta 'alkutaipaleella' ja toimintoja kehitetään pilotoimalla sekä jatkuvalla arvioinnilla ja seurannalla. Lisäksi oli korkeakouluja, jotka eivät olleet asettaneet lukuvuosimaksuvelvollisten opiskelijoiden määrälle erillistä tavoitetta. Näissä yleensä taloushallinto on seurannut ryhmien kustannuksia normaalein mittarein ja prosessein. Kyselyyn vastattaessa lukuvuosimaksut olivat olleet käytössä vasta vajaan vuoden, ja osa korkeakoulujen vastaajista koki, että vielä on lähes mahdoton arvioida käytäntöjen toimivuutta.

Apurahajärjestelmät

Kyselyn perusteella apurahajärjestelmiä on lähes yhtä paljon kuin korkeakouluja. Suurimmassa osassa korkeakouluja apurahat tai stipendit oli sidottu opintojen etenemiseen, jonka minimiehto oli 55 op suoritaminen lukuvuodessa sekä päätoiminen opiskelu. Useimmissa korkeakouluissa ensimmäisenä lukuvuotena kaikki maksoivat täyden lukuvuosimaksun. Näissä tapauksissa apuraha maksetaan takautuvasti suoritustietoihin perustuen ensimmäisen lukuvuoden jälkeen joko rahana tai alennuksena seuraavan lukuvuosimaksuun. Apurahat kattavat korkeakoulusta riippuen 10–100 % lukuvuosimaksusta, lisäksi joissakin korkeakouluissa on haettavissa myös elinkustannusapuraha. Apurahat myönnetään yleensä vuodeksi kerrallaan ja ne on haettava erikseen. Apurahoja saavien määrä vaihteli 25–100 % välillä lukuvuosimaksuvelvollisista. Suurimmassa osassa korkeakouluja apurahat katetaan lukuvuosimaksuilla. Joillakin korkeakouluilla oli käytettävissä myös erillinen lahjoituksiin perustuva stipendirahasto.

Oheessa muutamia esimerkkejä apurahajärjestelmistä:

Esimerkki I:

”Lukuvuodelle 2017–2018 jokainen ohjelma myönsi apurahoja ensimmäiselle opiskeluvuodelle seuraavasti: 1x100 % lukuvuosimaksusta kattava apuraha, 2x50 % lukuvuosimaksusta kattavia apurahoja, 4x25 % lukuvuosimaksusta kattavia apurahoja. Toiselle vuodelle 50 % lukuvuosimaksusta kattavan apurahan saa näistä opintonsa aloittaneista ne, jotka suorittavat ensimmäisenä vuotenaan maisteriohjelmassa vähintään 55 op, sekä parhaiten ensimmäisen vuoden opinnoissa menestynyt opiskelija saa 100 % toisen vuoden lukuvuosimaksusta kattavan apurahan.

Apurahajärjestelmää muutettiin hakukierrokselle 2018–2019 siten, että jokainen maisteriohjelma myöntää apurahoja ensimmäiselle opiskeluvuodelle seuraavasti: 1x100 %, 5x50 %. Toiselle vuodelle 50 % apurahan saavat ne, jotka suorittavat ensimmäisenä vuotenaan vähintään 55 op, eli toisen vuoden täydestä apurahasta luovuttiin.”

Esimerkki II:

”Applicants can indicate on the application form their wish to apply for a scholarship. In the application form the applicants are asked to answer a set of questions related to motivation and future goals. The answers to the questions will be assessed by the scholarship committee who makes the decision on granting the scholarships. In the assessment the following is evaluated: communicative skills, academic goals and general interest in the field.

The scholarships are awarded for two years. However, the second year is conditional depending on the progress of the studies. In order to qualify for the scholarship in the second year, a scholarship holder must earn at least 55 credits during the first academic year (the progress of the studies is checked in June).

In addition to the scholarships listed above there will also be a chance to apply for a scholarship for the second year. This opportunity is open for all those students who have paid their fees during the first year or who have received a tuition fee scholarship covering 50 % of the tuition fee in the first year. The requirement to receive this scholarship is excellent study records (GPA over 4), 55 earned credits during the first academic year and a good motivation to continue the studies. ”

Esimerkki III:

”Lukuvuosimaksun kattava stipendi (100 %) käytössä opiskelijavalinnan yhteydessä. Stipendin säilyttämisen ehtona ensimmäisen vuoden jälkeen 55 op/lkv eteneminen opinnoissa. Jos opiskelija suorittaa opintoja 40–54p/lkv, opiskelija saa seuraavalle lukuvuodelle lukuvuosimaksun 50 %:sti kattavan stipendin. Mikäli opintosuorituksia on alle 40 opintopistettä, tulee opiskelijan maksaa lukuvuosimaksu. Stipendin voi saada korkeintaan tutkinnon tavoitteellisen opintoajan ajaksi. Myös sellainen opiskelija, joka ei saanut stipendiä opiskelijavalinnan yhteydessä, voi hakea stipendiä seuraavalle lukuvuodelle, mikäli opinnot edistyvät erityisen hyvin.

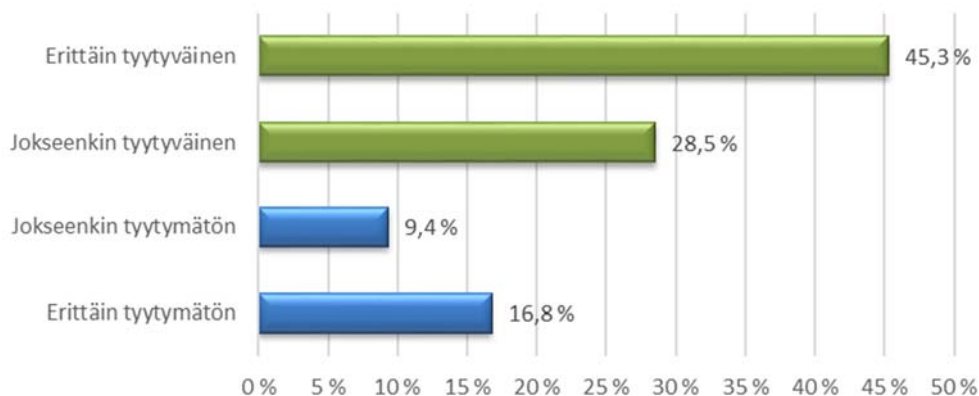
Lisäksi elinkustannusapuraha (7 000 e/v) voidaan myöntää opiskelijavalinnan yhteydessä 0–2/ohjelman parhaalle hakijalle. Opintojen aikana elinkustannusapuraha voidaan myöntää 0–2 ohjelman parhaalle opiskelijalle (vähintään 55 op ja keskiarvo 4, sekä ohjelman mahdolliset tarkentavat kriteerit).”

Esimerkki IV:

”Tarjoamme lukuvuosimaksut kattavan stipendin enintään 40 %:lle maksuvelvollisista valituista. Jokainen maisteriohjelma asettaa hakijat paremmuusjärjestykseen ja esittää apurahojen saajiksi korkeintaan 40 % maksuvelvollisista valituista opiskelijoista. Lukuvuosimaksut kattavan stipendin lisäksi tarjoamme rajallisen määrän (2017 haussa 10 kpl) nk. elinkustannusstipendejä, jotka sisältävät lukuvuosimaksut kattavan stipendin sekä 7000 €:n arvoisen elinkustannusstipendin. Jokainen maisteriohjelma saa esittää ohjelmansa akateemisesti ansioituneinta hakijaa stipendin saajaksi. Tampereen yliopiston asettama apurahatyöryhmä tekee lopullisen esityksen kymmenestä elinkustannusstipendin saajasta, minkä jälkeen rehtori tekee päätöksen.”

Opiskelijoiden kokemuksia lukuvuosimaksu- ja apurahaprosessista

Niistä opiskelijakyselyyn vastanneista, joita lukuvuosimaksuvelvollisuus koski, suurin osa (74 %) oli lukuvuosimaksu- ja stipendiprosessiin tyytyväisiä. Noin neljäsosa vastaajista (26 %) puolestaan oli tyytymättömiä. (Kuvio 13.)

Kuvio 13. Opiskelijoiden tyytyväisyys lukuvuosimaksu- ja stipendiprosessiin (seuranta- ja arviointityöryhmän opiskelijakysely 2018).

Opiskelijat, jotka olivat joko erittäin tyytyväisiä tai jokseenkin tyytyväisiä lukuvuosimaksuihin ja stipendikäytäntöihin mainitsivat erityisesti prosessin selkeyden, stipendin hakemisen helppouden sekä lukuvuosimaksujen kohtuullisuuden:

“The scholarship process was clear and the amount of work required to apply for it was fine.”

“I am happy with the scholarship program, although I am quite unlucky because I entered the school the first year they started asking tuition from students outside EU. I'm not sure what difference my 2500€ makes, but it is still very cheap for school so I am happy.”

Ne opiskelijat, jotka olivat joko jokseenkin tyytymättömiä tai erittäin tyytymättömiä lukuvuosimaksu- ja stipendiprosessiin mainitsivat monia syitä tyytymättömyyteensä. Lukuvuosimaksuja kritisoitiin, sillä osa opiskelijoista koki, että suomalaisen koulutuksen vahvuus oli sen maksuttomuus, mutta samasta vahvuudesta oli tullut heikkous lukuvuosimaksujen toimeenpanon jälkeen:

“The point people keep telling me is why should I pay 30000 euro in a non-English speaking country like Finland and why not pay it in the US or Canada where chances of getting a job after studies is higher”

Vahvimpia kriittisiä kommentteja antoivat opiskelijat, jotka joutuivat harkitsemaan opintojensa keskeyttämistä lukuvuosimaksujen vuoksi koska heillä ei ollut varaa niihin:

“I have to consider taking the second year of for stopping studying in Finland, because 15000 is way too much, and I am not sure if it will be a good investment of not. Also how can I repay the debts afterwards?”

“I am working before my class starts and again in the evening after school. Although I have got an Award from my school on behalf of my good academic performance. But now the current situation is I can manage half of my tuition fees”

Tyytymättömyys perustui myös opiskelijoiden kokemukseen kilpailullisuudesta ja stipendien jakamisen epäreilisuudesta etenkin EU-maista ja EU-maiden ulkopuolelta tulevien opiskelijoiden välillä:

“There are very few people who are paying at my master programme (like % 90 are not paying fees at all) and this makes me uncomfortable”

“My non-EU classmates were constantly reminding us, the EU ones, that we have it some much easier, and life is much more happy for us. They were obviously stressed and agitated [...] forgetting that EU citizens such as myself [...] struggle”

Opiskelijat mainitsivat myös toiveensa lisämahdollisuuksista stipendeihin hyvän akateemisen suorituksen perusteella ja ylipäätään toivoivat huomioitavaksi meriittejä, jotka laskisivat maksettavan lukuvuosimaksun määrää:

“They should offer the possibility to increase the percentage of scholarship based on your performance”

“I put all my effort working with the university community, doing language exchanges, also working as a teacher assistant, but when I applied [for a scholarship], they observed my grades only”

Osa opiskelijoista ilmaisi myös turhautumisen tunteita stipendiprosessin epäselviin kriteereihin, ja siihen, että he eivät voineet saada stipendiä toiselle vuodelle, jos olivat saaneet sen ensimmäiselle vuodelle maisteriopintoihinsa.

Lukuvuosimaksuihin liittyvien toimintojen kehittäminen, hyvät käytännöt ja yhteistyö

Kysyttäessä kehittämistoimenpiteitä, moni korkeakoulu toivoi yhtenäisempiä käytäntöjä korkeakoulujen välillä sekä lukuvuosimaksujen että varsinkin apurahojen ja stipendien osalta. Kansallisesti kirjavaa apurahajärjestelmää pidettiin hämmentävänä ja se nähtiin osittain myös epäilyttävänä:

”On erikoista, että korkeakoulukentällä ollaan ajautettu tilanteeseen, jossa korkeakoulut veloittavat nimellisesti jopa yli 10 000 euron lukukausimaksuja, mutta myöntävät kuitenkin stipendejä, jotka vähentävät nettomääräisen lukukausimaksun usein joko puoleen tai alle puoleen nimellisestä lukuvuosimaksusta. Jotkut korkeakoulut myöntävät jopa stipendejä elinkustannuksiin jo tarjotun 100 % stipendin päälle, jolloin nettomääräinen lukuvuosimaksu on negatiivinen. Nykyinen lukuvuosimaksullinen toimintakehys vie pohjan niiltä korkeakouluilta, jotka tosissaan haluavat tehdä tulosta lukuvuosimaksullisella tutkintokoulutuksella.”

Eriyisesti haluttiin yhtenäisempää kansallista linjausta ja tukea korkeakouluille kokonaisuudessaan lukuvuosimaksuihin liittyvien toimintojen selkiyttämiseksi:

”Opintopolun kehittäminen siten, että se palvelisi nykyistä paremmin lukuvuosimaksuvelvollisia opiskelijoita sekä Opintopolkua käyttäviä virkailijoita. Maksujärjestelmän kehittäminen ja integroiminen opintohallinnon järjestelmiin mahdollisesti kansallisesti. Tarvetta on myös kansallisille apurahoille omien apurahojen lisäksi.”

Sähköiset järjestelmät olivat suurimmalla osalla vastaajista vielä kehittämisvaiheessa lähtien markkinoinnista, hakuprosessista, apurahoista päätyen itse lukuvuosimaksujen maksamiseen. Sähköisiin järjestelmiin toivottiin sekä apua kansalliselta tasolta että yhteistyötä muiden korkeakoulujen kanssa. Erilaisia kohdemaiden markkinatutkimuksia sekä tietoja kohdemaiden apurahakäytänteistä kaivattiin myös.

Suurin osa vastaajista totesi, että käytäntöjä ei ole varsinaisesti syntynyt. Ensisijaiset kokemukset olivat, että toiminnot kannattaa pitää hyvin yksinkertaisina ja hallinnollisesti keveänä. Saapuviin opiskelijamääriin otettiin kantaa siltä osin, että nyt kun lukuvuosimaksullisten määrät ovat vielä useammassa korkeakoulussa pienet, ovat ne olleet hallittavissa nykyisillä toiminnoilla ja järjestelmillä. Mutta mitä tapahtuu, jos määrät lähtevät nousuun? Korkeakouluilta toivottiin enemmän keskinäistä yhteistyötä, hyvien käytänteiden jakamista ja yhteen hiileen puhaltamista, vaikka samalla todettiin myös kilpailuasetelma. Myös yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen yhteistyön tiivistämistä toivottiin esimerkiksi väyläopintojen kautta:

”Suorempia väyliä alemmasta korkeakoulututkinnosta ylempään pitäisi voimallisemmin rakentaa. Esimerkiksi intialaiselle opiskelijalle olisi helppo myydä 5 vuoden tutkintokoulutus Suomessa, jossa ensin tehdään bachelor of engineering ja siihen päälle

MBA. Myynnin näkökulmasta ammattikorkeakoulun kapulana rattaissa on 3 vuoden työelämävaatimus, mutta yliopistoon siirryttäessä ongelmaa ei olisi.”

Hyvistä käytänteistä mainittiin mm. verkostot ja erilaiset yhteenliittymät:

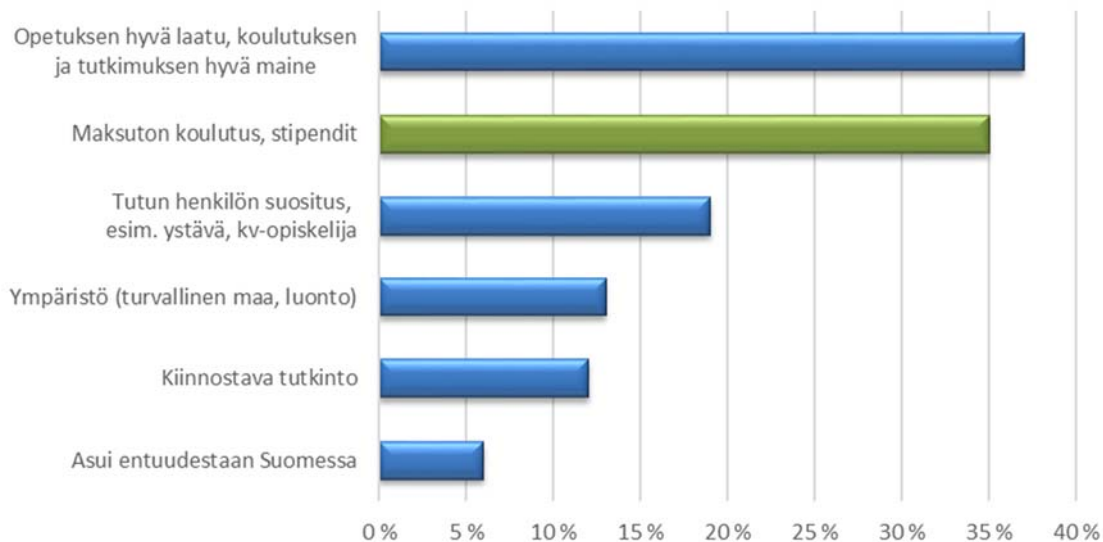
”Korkeakoulut tekevät hyvää yhteistyötä esimerkiksi LUVE-verkoston ja AIVIS-verkoston välityksellä käytäntöjen ja linjausten yhdenmukaistamiseksi sekä kansainvälistymisen edistämiseksi. lisäksi yhteistyötä voisi tehdä esimerkiksi tietojärjestelmien kehittämisessä ja kv-opiskelijoiden integroitumisen, työllistymisen ja hyvinvoinnin edistämiseksi.”

Kaiken kaikkiaan avoimien vastausten pohjalta lukuvuosimaksut ja niihin liittyvät toiminnot nähdään positiivisena vaikkakin monin paikoin vielä haasteellisia ja epäselvinä. Varsinkin apurahat ja niiden suuruudet ja järjestelyt herättivät enemmän kysymyksiä kuin vastauksia.

4. Tukipalvelut

Opiskelu Suomessa ja integroituminen paikkakunnalle

Opiskelijakyselyyn vastanneiden opiskelijoiden päätökseen opiskella Suomessa vaikuttivat erilaiset tekijät. Suurimpia syitä tulla opiskelemaan Suomeen olivat opetuksen hyvä laatu, koulutuksen ja tutkimuksen hyvä maine, maksuton koulutus sekä mahdollisuus stipendiin, jonka mainitsi 35 % opiskelijoista (kuvio 14.)

Kuvio 14. Tärkeimmät syyt ulkomaalaisten opiskelijoiden hakeutumiselle Suomeen opiskelemaan (seuranta- ja arviointityöryhmän opiskelijakysely 2018).

Lisäksi, kun opiskelijoita pyydettiin nimeämään kolme merkittäväntä tekijää, millä perusteilla he valitsivat missä korkeakoulussa he halusivat opiskella Suomessa, merkittävimmiä tekijöiksi nousivat kiinnostava tutkinto (88 %), korkeakoulun hyvä maine (54 %) sekä mahdollisuus stipendiin (39 %). Näiden vastausten perusteella voidaan sanoa, että stipendit ja koulutuksen maksuttomuus ovat olleet merkittäviä tekijöitä sekä Suomeen että tiettyyn suomalaiseen korkeakouluun hakemisessa. Yleisesti

ottaen ulkomaalaisten opiskelijoiden mielestä suomalaisen koulutuksen vahvuuksia olivat sen laatu, joustavuus, opiskelijoiden tukeminen, maksuttomuus ja vapaus:

"Flexible. Open to new ideas."

"Flexibility to combine worklife, family, studying without relocating, content of the courses, way of working in the different courses, quality of the teachers"

"Strong connection to working life, flexibility, programmes in English, emphasis on self-studying"

Ulkomaalaisten opiskelijoiden ajatukset Suomesta opiskelu- ja asuinmaana olivat usein myönteisiä:

"One of the best experiences was the year of living in Finland!"

"My experience is overall very good"

Lisäksi maan turvallisuus, luonto ja koulutuksen laatu nousivat opiskelijoiden hyvien kokemusten keskiöön.

Moni kyselyyn vastanneista opiskelijoista kuitenkin koki, että suomen kielen taito oli välttämätön työmahdollisuuksien kannalta ja pääkaupunkiseudun ulkopuolella varsinkin sosiaalisen elämän kannalta. Työn löytämisen vaikeus ja sen merkitys opiskelijoille korostui vastauksissa:

"Foreign students I noticed often find themselves with employers who take advantage of them, and they are too afraid to speak up because of the fear of losing their job"

"I feel there is a great disadvantage of highly skilled foreign students who would like to take on job opportunities in their area of profession"

"If we – the international students – do not work in your country, you will not use our education (which you have served us perfectly), will not take advantage of us, will not benefit from us but only have tuition fees, just like a service provided in other sectors like tourism etc. I would like to be helpful and come useful in Finland"

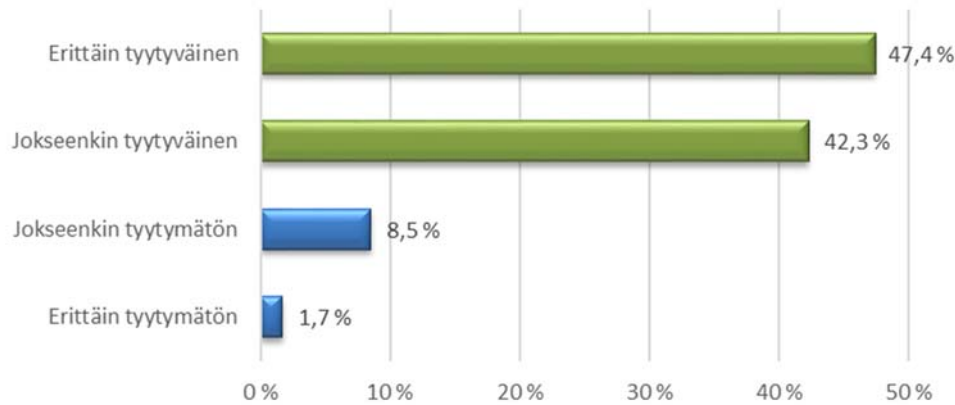
Erilliset palvelut maksuvelvollisille

Tukipalveluista kysyttäessä pyrittiin selvittämään, onko korkeakoulu järjestänyt erillisiä tai erityisiä palveluita maksuvelvollisille opiskelijoille. Korkeakouluista lähes kaikki (33/37) vastasivat ettei maksuvelvollisille ole tarjolla erillisiä palveluita. Yleisesti oltiin sitä mieltä, että yhdenvertaisuusperiaatteen mukaisesti kaikille kansainvälisille opiskelijoille tulisi tarjota samat palvelut. Samoin todettiin, että palveluiden tulisi yleisesti olla niin korkealaatuisia, ettei erillisiä palveluita tarvita. Ulkomaalaisilla opiskelijoilla on kotimaisista opiskelijoista poikkeavia tarpeita ja näihin tarpeisiin korkeakoulut vastaavat suhteellisen yhtenäisesti. Neljä korkeakoulua ilmoitti tarjoavansa erillisiä palveluita maksuvelvollisille. Näitä olivat esimerkiksi erillinen asuntokiintiö ja mahdollisuus osallistua kesäkouluun.

Nykyisten palveluiden vastaavuus tarpeisiin nähden jakoi vastaajien vastaukset: 20 korkeakoulua oli sitä mieltä, että palvelut eivät täysin vastaa maksuvelvollisten tarpeisiin, ja 17 korkeakoulua oli sitä mieltä, että palvelut vastaavat tarpeeseen. Erityisesti lisäpalveluita tarvittaisiin ura- ja rekrytointipalveluiden osalta, ja tarvetta olisi myös harjoittelupaikkojen luomiseen, töiden

hakemiseen sekä verkostojen luomiseen. Lisäksi mainittiin, että lupa-asioihin tulisi olla tukea. Joissain vastauksissa kaivattiin englanninkielisiä terveystalvaeluita sekä asumispalveluita.

Osa kyselyyn vastanneista opiskelijoista mainitsi, että työllistymismahdollisuudet opiskeluiden jälkeen huolestuttivat heitä. Lisäksi osa opiskelijoista koki, että opintojakson palautteen muoto pelkkänä arvosanana, kiusaamiseen puuttuminen ja psykologin palvelut olivat riittämättömiä. Kuitenkin vain noin 10 % vastanneista oli tyytymättömiä korkeakoulunsa opiskelijapalveluihin (kuvio 15).

Kuvio 15. Opiskelijoiden tyytyväisyys korkeakoulunsa opiskelijapalveluihin (seuranta- ja arviointityöryhmän opiskelijakysely 2018).

Opiskelijat jotka kokivat, etteivät olleet saaneet tarpeeksi tukea mainitsivat työllistymisen ja henkisen tuen akateemiselta henkilökunnalta:

“Educational, social, and emotional support etc. from our teachers, personal teacher tutor and student tutors”

“Part-time job and internship”

Kysyttäessä erityisen hyvin toimivia tukipalveluita korkeakoulut mainitsivat IT-palvelut, kirjastopalvelut, liikkuvuus- ja opintopalvelut. Lisäpanostusta näihin liittyen ehdotettiin kuitenkin henkilökohtaiseen opintojen ohjaukseen ja edelleen ura- ja rekrytointipalveluihin. Opiskelijoiden saapumisaikana toteutettavat Orientation Weekit tuntuvat kaikilla toimivan hyvin ja niitä pidetään erittäin tärkeänä.

Tukipalveluiden lisätarpeet

Korkeakouluilta kysyttiin myös mihin tukipalveluihin he eivät ole tyytyväisiä omassa korkeakoulussaan ja mihin kaivattaisiin enemmän panostusta. Vastauksissa lisätarpeista korostuivat talouspalvelut, ura- ja rekrytointipalvelut sekä opiskelijaterveydenhuolto. Yleisesti todettiin, että englanninkielisiin palveluihin tulisi edelleen panostaa ja kehittää henkilökunnan kielitaitoa ja asennetta. Juridista apua kaivattaisiin lupaprosessien tueksi ja taloushallinnon toivottiin synnyttävän kansallisia ratkaisuja esim. lukuvuosimaksuihin liittyen. Kaivattiin myös enemmän resursseja opiskelijoiden integroimiseksi opiskelijayhteisöön, sillä opiskelijat liikkuvat usein kansallisuuksittain eivätkä verkostoidu suomalaisten kanssa. Asumispalveluihin toivottiin huomattavasti enemmän joustavuutta.

Kyselyyn vastanneista opiskelijoista 35 % mainitsi kohdanneensa haasteita Suomessa. Nämä haasteet liittyivät usein syrjintään, kielimuuriin, työllistymiseen, sekä fyysiseen terveyteen ja mielenterveyteen:

“Racism. At least twice by locals. One verbal and one physical.”

“It is extremely difficult to look for work if you aren’t a Finnish residence and aren’t fluent in Finnish language”

“Social life. The difference of getting socially involved here can cause cultural shock and maybe result in depression.”

Kielelliset haasteet aiheuttivat muun muassa ulkopuolisuuden tunteita:

“More information in English – one cannot be expected to master Finnish within any short amount of time”

“It’s very difficult to feel like I am as much part of the environment due to strong emphasize on Finnish language. Sometimes, even during class the conversation between Finnish student and teacher takes place in Finnish and leaves me wondering what is being discussed”

Korkeakoulut tukevat kansainvälisten opiskelijoiden verkostoitumista erilaisten tapahtumien, ystäväperhetoiminnan, tutoreiden ja opettajatutoreiden sekä opiskelijakunnan ja ainejärjestöjen kautta. Erityisesti korkeakoulut korostavat tutortoimintaa ja kieliopintoja keinona päästä sisälle sekä opintoihin että opiskelijaelämään. Vastauksissa kaivataan enemmän yhteistyötä opiskelijakuntien kanssa ulkomaalaisten opiskelijoiden integroimiseen liittyen.

Korkeakoulut (26/37) ovat järjestäneet tukitoimia myös yhdessä toimialueen yritysten kanssa työllistymiseen ja harjoitteluihin liittyen esim. rekrytointimessuja. Erityisesti jatkossa toivotaan harjoittelupaikkojen välitystä, valmiutta työllistää ei-suomenkielisiä, projekti- ja lopputyömahdollisuuksia, kaupungin järjestämiä verkostoitumistapahtumia, korkeakouluopiskelijoiden yleistä terveydenhuoltoa, pankkipalveluita kv-opiskelijoille sekä suomen kielen taidosta joustamista. Tukitoimia on järjestetty myös hankkeina ja näistä mainitaan: Mentorointiohjelma Talent Tampere, Team Finlandin hyödyntäminen, International Talent Program sekä POLKU-projekti.

Kun opiskelijoilta kysyttiin, millaista uraneuvontaa he olivat saaneet ja kuinka tyytyväisiä he siihen olivat, moni kuvaili saaneensa jonkinlaista neuvontaa, mutta ei kokenut olleensa tyytyväinen sen määrään.

“CV workshops were organized but not much practical information was given about working life and networking. There are job fairs once a year but the companies look for Finnish speakers”

“The career services organize some job events sometimes, which is mostly show should check how many candidates got job from their recruitment event or just advertising their companies. I knew many students who do not go to those events anymore”

Korkeakoulut raportoivat kaupunkien ja seurakuntien järjestäneiden tilaisuuksia integroitumiseen kv-opiskelijoille ja tähän oltiin tyytyväisiä. Useissa kaupungeissa toimii Welcome Office, jonka kanssa korkeakouluilla on yhteistyötä. Erityisesti Turussa raportoitiin olevan paljon yhteistyötä toimijoiden kesken. Kolmasosa korkeakouluista (12/37) ilmoitti ko. palveluiden puuttuvan kaupungissaan.

Harjoitteluun ja työllistymiseen liittyviä tukitoimia yhdessä alueen yritysten kanssa olivat järjestäneet lähes kaikki korkeakoulut ja useimmat korkeakoulut järjestävät rekrytointimessuja yhdessä opiskelijoiden kanssa. Näiden lisäksi mainittiin erilaisia hankkeita, start up -ohjelmia, cv-pajoja ja työnhaun koulutusta. Haasteena kuitenkin näyttäyty ko. toiminnan projektiluonteisuus.

Useimmat opiskelijakyselyyn vastanneista ulkomaalaisista opiskelijoista harkitsivat työn hakemista Suomesta valmistumisensa jälkeen:

“Yes, I would like to work in Finland for its reputation for innovation, equality, work-life balance and international environment”

“Yes, I’d like to implement my skills in Finland”

Joillain opiskelijoilla on sitoumuksia omaan kotimaahansa, mikä estää heitä jäämästä Suomeen valmistumisensa jälkeen. Ne opiskelijat, jotka eivät harkinneet työn hakemista Suomesta valmistumisensa jälkeen, mainitsivat usein syyksi myös sen, että työn saaminen tulisi olemaan erittäin vaikeaa ilman sujuvaa suomen kielen taitoa:

“No, it’s impossible if you don’t know Finnish”

Kyselyyn vastanneet korkeakoulut toivovat alueilleen työllistymiseen liittyvien palveluiden lisäksi työnantajilta valmiutta joustaa erilaisista kielitaitovaatimuksista.

Esimerkki: Opiskelijajärjestöjen näkemyksiä lukuvuosimaksuryhmän väliraporttiin

Lukuvuosimaksujen käyttöönotto lisää paineita parantaa kansainvälisten opiskelijoiden kokemusta Suomesta -- huonon kokemuksen saanut ei ole hyvä suomalaisen koulutuksen lähettiläs! Monia kansainvälisiä opiskelijoita kiinnostaa työllistyä Suomeen, ja suomalainen tutkinto saatetaan nähdä luontevana väylänä siihen. On siis aiheellista olla huolissaan kansainvälisten opiskelijoiden mahdollisuuksista opiskella suomen tai ruotsin kieltä -- varsinkin syventävällä tasolla -- sillä kotimaisten kielten taito on edelleen tärkeää työllistymisen kannalta. Valitettavia ovat myös negatiiviset asenteet, joita kansainväliset opiskelijat saattavat kohdata opintojensa tai työllistymisensä aikana. Näiden ongelmien ratkaisuun tarvitaan korkeakoulujen lisäksi laajasti yhteiskunnallisia toimijoita aktiivisesti mukaan.

Monissa kyselyissä ja selvityksissä on selvästi noussut esille, miten tärkeitä suomalaiset verkostot ovat kansainvälisten opiskelijoiden työllistymiselle. Valitettavan usein kuitenkin kansainväliset opiskelijat jäävät -- halusivat tai eivät -- omiin "kupliinsa" sen sijaan, että tutustuisivat suomalaisiin opiskelijoihin. Opiskelijajärjestöillä (ainejärjestöt, killat, opiskelijakunnat ja ylioppilaskunnat) on keskeinen rooli opiskelijoiden ryhmäytymisessä ja toisiinsa tutustumisen helpottamisessa. Opiskelijatoiminta on myös oiva keino oppia työelämätaitoja ja päästä harjoittelemaan opinnoissa opittuja asioita käytännössä. Tämä pätee toki kaikkiin opiskelijoihin, mutta erityisen keskeistä tämä on kansainvälisille opiskelijoille, jotta he pääsisivät tutustumaan suomalaiseen työkuulttuuriin jo opintojen aikana.

Monilla pienemmillä järjestöillä ja toimijoilla ei kuitenkaan välttämättä ole osaamista tai resursseja tehdä esimerkiksi tapahtumaviestintää monikielisesti. Usein havaitaan itseään ruokkiva negatiivinen kierre: kansainväliset opiskelijat eivät osallistu toimintaan, koska siitä ei viestitä englanniksi, ja toisaalta toiminnasta ei viestitä englanniksi, koska kv-opiskelijat eivät osallistu. On selvää, että työtä on vielä jäljellä ja esimerkiksi englanninkieliseen ja saavutettavaan viestintään on panostettava. On luotava keinoja matalan kynnyksen osallistumiselle. Kansainvälisten opiskelijoiden osallisuuden parantaminen ei kuitenkaan voi yksin jäädä opiskelijajärjestöjen harteille, vaan korkeakoulujen on myös tehtävä osansa ja esimerkiksi helpotettava kansainvälisten opiskelijoiden pääsyä opetuksen kehittämisestä vastaaviin työryhmiin ja korkeakoulun päätöksentekoon yleisesti.

*Teemu Vasama
Hallituksen jäsen
SYL ry*

*Annika Eskman
Hallituksen jäsen
SAMOK ry*

Hyvien käytänteiden jakaminen

Korkeakoulut olivat valmiita jakamaan lukuisia hyviä käytänteitä tukipalveluiden osalta ja mainitsivat raportoinnissaan hyvinä käytäntöinä esimerkiksi erilaiset kumppanuudet kaupunkien, seurakuntien, opiskelijajärjestöjen, pankkien ja nuorisotoimen kesken sekä tutoroinnin. Vastauksissa mainittiin myös sosiaaliohjaajan osallistuminen toimintaan, ryhmän vanhimman valitseminen opiskelijaryhmästä keskustelun välittäjäksi, Early Bird -tervetulokassit, mobiilisovellukset yhteydenpitoon (My Mobile Tutor), ystäväperhetoiminta, sopimukset opiskelija-asuntosäätiöiden kanssa, Welcome Fair, lentokenttävastaanotto, urapalvelut osaksi ohjelmia, keskitetty opiskelijapalvelu ja kasvokkain tapahtuva ohjaus. Korkeakouluilla on halua viedä tukipalveluita kv-opiskelijoiden vastaanottamisesta kokonaisvaltaisempaan integrointiin.

5. Markkinointi

Markkinointisuunnitelma

Kahdellakymmenelläviidellä korkeakoululla oli käytössään erillinen markkinointisuunnitelma vieraskieliselle koulutukselle. Keskeisimmät maat EU/ETA-alueen ulkopuolella olivat Kiina, Vietnam, Intia, Venäjä, Brasilia, Bangladesh, Indonesia, Thaimaa, Yhdysvallat ja Iran. Lisäksi korkeakoulut painottivat yksittäisiä maita lähes jokaisessa maanosassa, esimerkiksi maihin joissa korkeakouluilla oli jo pidempiaikaisia kumppanuuksia. Osa korkeakouluista kuului laajempiin verkostoihin esimerkiksi FINNIPS ja Finland University, joiden kautta tehtiin sekä kohdennettua markkinointia esimerkiksi osallistuttiin rekrytointimessuihin, yhteistä sosiaalisen median mainontaa ja yhteisiä pääsykokeita kohdemaissa. Verkostoon osallistuvat korkeakoulut ovat yhdessä määritelleet markkinointitapahtumat ja -kohteet.

Vastaavasti kolmannes (12/37) korkeakouluista ilmoitti, että tällä hetkellä ei ole olemassa vieraskielisen koulutuksen markkinointisuunnitelmaa EU/ETA-maiden ulkopuolelle. Osalla ei ollut vielä vieraskielistä tarjontaa joko ollenkaan tai vasta tulossa, ja osa panosti markkinoinnissa EU:n sisämarkkinoihin. Yksittäisinä toimenpiteinä mainitaan sosiaalisessa mediassa tapahtuva mainonta tai osallistumiset koulutusalan messuille. Myös joillakin erityisaloilla kuten musiikki ja merenkulku, on omia alan messuja, joissa on myös markkinoitu omia englanninkielisiä tutkintoja.

Markkinoinnissa tapahtuneet muutokset maksujen käyttöönoton jälkeen

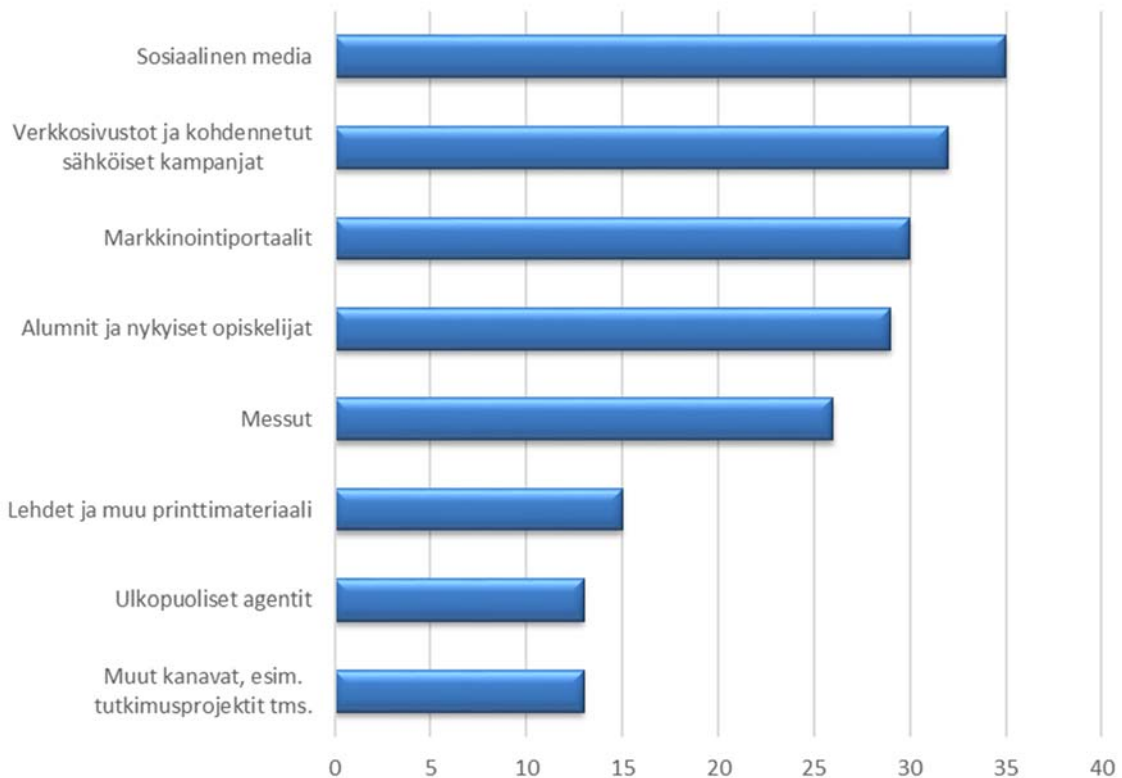
Korkeakouluista 22 ilmoitti, että markkinointi on oleellisesti muuttunut lukuvuosimaksujen käyttöönoton jälkeen. Oleellista muutoksessa on ollut se, että mukaan on tullut tarkempi maa- tai aluekohtainen kohdentaminen ja suunnitelmallisuus. Vieraskielisten koulutusten profiileja on tarkennettu ja markkinointia tietyille kohderyhmille lisätty. Markkinointia oli esimerkiksi kohdistettu enemmän Eurooppaan ja kotimaahan. Osa korkeakouluista oli pyrkinyt lisäämään myös opiskelijavaihtoa EU-maista. Osa korkeakouluista oli toteuttanut markkinatutkimuksia tai benchmarking-harjoituksia.

Taloudellista panostusta markkinointiin on lisätty. Haasteena on ollut mm. markkinointiosaamisen puuttuminen tai heikkous, opetuksen ja palvelujen tuotteistamisen osaamisen heikkous sekä yleensä markkinatuntemus. Osaamista on paikattu mm. osallistumalla enemmän EU:n ulkopuolisiin messuihin sekä käyttämällä ulkopuolisia agentteja rekrytoinneissa. Myös uusia yhteistyökumppaneita ja verkostoja on aktiivisesti rakennettu kansainvälisessä markkinoinnissa. Osassa korkeakouluja oli perustettu omia markkinointiosastoja ja räätälöity työtehtäviä markkinoinnin näkökulmasta.

Lähes kaikki ilmoittivat käyttävänsä entistä enemmän digitaalista markkinointia mm. erilaisia sosiaalisen median kanavia ja portaaleja. Omia verkkosivujen sisältöjä, koulutuskuvaus- ja alueellista informaatiota on terävöitetty ja uudistettu. Digimarkkinointiin on etsitty uusia kansainvälisiä kumppanuuksia, jotka ovat toimineet opiskelijarekrytoinnissa aikaisemmin. Hakukaudella on ollut kampanjoita mm. Yhdysvaltoihin, Saksaan, Alankomaihin, Ruotsiin, Intiaan, Vietnamiin, Norjaan, Kanadaan, Puolaan ja Venäjälle. Useat korkeakoulut ilmoittivat lisänneensä uusia englanninkielisiä videomateriaaleja. Verkostoyhteistyö EU/ETA-maiden ulkopuolelle on kasvanut ja on syntynyt uusia yhteistyökumppanuuksia. Verkostojen fokus on siirtynyt enemmän markkinoinnin suunnitteluun ja

yhteistoteutuksiin. Esimerkiksi Finland University käynnisti lukuvuosimaksullisten kansainvälisten tutkinto-ohjelmien markkinoinnin lukuvuosimaksujen käyttöönoton jälkeen.

Korkeakoulut käyttivät yleisimmin sosiaalista mediaa, verkkosivustoja ja kohdennettuja kampanjoita markkinoinnissaan. Näitä kanavia täydensivät kv-lähettiläät, erilaiset TKI- ja koulutusvientiprojektit ja henkilökohtaisten suhteiden hyödyntäminen ja aikaisemmat kumppanuudet (esim. Double Degree sopimukset) sekä verkostot. Verkoston kautta markkinointia on EU/ETA-alueen ulkopuolisista maista tehty mm. messujen, kouluvierailujen, seminaarien ja/tai SoMe-tapahtumien muodossa Kiinassa, Vietnamissa, Intiassa ja Brasiliassa. Esimerkiksi FINNIPS-verkoston kautta järjestettävät ulkomaan valintakokeet ovat myös osa korkeakoulujen kansainvälistä opiskelijamarkkinointia ja osoitus jatkuvasta läsnäolosta tietyissä kohdemaissa (katso kuvio 16).

Kuvio 16. Korkeakoulujen vastauksien perusteella tyypillisimmät markkinointikanavat (seuranta- ja arviointiryhmän korkeakoulukysely 2018).

Mitä korkeakoulut voisivat tehdä yhdessä?

Useimmissa korkeakoulujen vastauksissa painotettiin Suomi-brändin tunnetuksi tekemistä yhdessä. Yhteisen Suomi-maakuvan luominen kansainvälisessä markkinoinnissa nähtiin tärkeänä, koska yksittäisellä korkeakoululla on lähtökohtaisesti hyvin vähän tunnettuutta ulkomailla. Suomi-brändi ja erityisesti korkeakoulutuksen maine olisi markkinoinnissa ajateltava lähtökohtana, joka lisää Suomen houkuttelevuutta opiskelumaana. Korkeakoulujen tulisi näkyä ja esiintyä ulkomaisilla markkinoilla tiiviimmin yhtenäisenä rintamana. Samalla korkeakoulut olisivat mukana kehittämässä tavoitteellista toimintaa.

Korkeakoulut toivat esille myös, että strategista yhteistyötä markkinoinnin osalta olisi hyvä tiivistää, jotta markkinointi- ja rekrytointiosaamista voidaan kasvattaa ja kehittää taloudellisesti järkevästi. Yhteistyötä kansainvälisten messujen ja webinaarien osalta tulisi kehittää, ja vastaavasti poistaa keskinäistä kilpailua. Samoin markkina-alueiden benchmarkkaus tulisi nähdä yhteisenä kilpailutena muita tutkinto-opiskelijoita rekrytoivia ulkomaalaisia korkeakouluja vastaan. Esimerkiksi agenttien käytössä yhteistyöstä olisi hyötyä. Agentille on mielekkäämpää edustaa useampaa suomalaista toimijaa, jolloin on hänellä suurempi tarjonta markkinoitavanaan. Kotimaisten verkostojen olisi hyvä lisätä keskinäistä yhteistyötä ja jakaa parhaita käytäntöjä myös esimerkiksi Study in Finland -brändin vahvistamiseksi. Pohjoismaalaisessa kontekstissa hyvä esimerkki tästä on Study in Sweden.

Korkeakoulut voisivat markkinoida Suomea korkeakoulutusmaana yhdessä OPH:n kanssa aikaisempaa vaikuttavammin ja tehokkaammin. Korkeakoulut voisivat esimerkiksi koota yhteisen tarjonnan, jossa nostettaisiin esille eri korkeakoulujen erityispiirteitä ja mahdollisesti alueellisia erityispiirteitä. Alueelliset erityispiirteet kasvattaisivat Suomen houkuttelevuutta koulutusmaana. Osittain nämä toteutuvat Study in Finlandin toimesta, mutta ei korkeakoulujen mielestä riittävän vahvasti.

Vieraskielisen koulutuksen osalta olisi mahdollisuuksia tehdä entistä enemmän yhteistyötä sekä opetussuunnitelmatasolla että koulutuksen toteutuksen osalta. Esimerkkinä mainittiin mm. mahdolliset yhteistoteutukset englanninkielisissä tutkinnoissa verkko-opetusta hyödyntäen tai opetusresurssia jakamalla. Koulutustarve mm. Kiinassa saattaa muodostua niin suureksi, että yksittäisellä korkeakoululla ei ole mahdollisuuksia omien resurssiansa puitteissa toteuttaa koulutusta. Lisäksi voitaisiin rakentaa yhteisiä verkkosisältöjä Suomessa opiskelemisesta, elämisestä ja suomen kielen opiskelusta.

Markkinoinnin kehittäminen

Korkeakoulujen vastausten perusteella Suomi-maakuvan sekä erilaisten verkostojen hyödyntämistä tulisi kehittää. Lisäksi kansainväliseen markkinointiin tarvitaan eräiden korkeakoulujen mukaan selkeää budjetointia, joka vastaa haluttuja tavoitteita. Potentiaalisia kohdemaita tulisi analysoida tarkemmin. Osa vastaajista kaipasi yhteisiä pelisääntöjä ja ohjeistusta.

Markkinointiosaamista ja yleensäkin markkinoinnin rakentamista tavoitteelliseksi pitäisi kehittää. Strateginen ajattelu, korkeakoulujen lähtötilanne ja markkina-aseman määrittely on vielä 'lapsen kengissä' tai puuttuu kokonaan. Markkinointi- ja rekrytointiosaamista tulisi kasvattaa ja lisätä yhteistyötä suomalaisten koulutusmarkkinointitoimijoiden kanssa. Tulevaisuudessa korostuu digitaalisen markkinoinnin osaamisen kehittäminen, strateginen suuntaaminen ja sisältöstrategia.

Hyviä näkökulmia ja avauksia nousi kyselyssä esille paljon. Suurin osa näki, että varsinkin englanninkielisten tutkinto-opiskelijoiden hakijaprofiilien tunnistaminen ja kohdealueiden ja kohderyhmien tuntemusta tulisi kehittää valtakunnallisella tasolla. Yhdessä tekeminen mm. agenttien arvioimiseksi nähtiin tarpeellisena, vaikka samalla agenttitoiminta nähtiin kilpailutekijänä. Suomi kilpailee ennen kaikkea vahvoja ja perinteisiä koulutusta myyviä maita vastaan, eivätkä korkeakoulut Suomen sisällä toisiaan vastaan. Alumniverkot, sosiaalisen median tuntemus markkinoinnin näkökulmasta, Suomen suurlähetystöjen integrointi koulutusvientiin, Suomi-apuraha ja "yhdessä, isompana, merkittävämpänä maailmalle Suomi -brändin alla" olivat monessa vastauksessa esillä.

Esimerkki: Suomalaisen korkeakoulutuksen kansainvälisen tunnettuuden kehittäminen lukuvuosimaksujen käyttöönoton jälkeen

Suomalaisen korkeakoulutuksen maabrändi ja toimet yksittäisten korkeakoulujen opiskelijarekrytoinnin ja markkinoinnin kehittämiseksi sekä suomalaisen korkeakoulutuksen kansainvälisen tunnettuuden lisäämiseksi nähdään korkeakouluissa tärkeinä kehittämiskohteina. Tämä käy ilmi sekä seurantaryhmän korkeakouluille tekemästä kyselystä että korkeakoulu yhteisön kanssa käydyistä keskusteluista.

Opiskelijarekrytointia ja markkinointia tukevan osaamisen vahvistamiselle koetaan korkeakouluissa olevan tarvetta ja opiskelijamarkkinoiden tuntemusta kaivataan lisää. Moni korkeakoulutoimija näkee myös tarvetta aiempaa tiiviimmälle yhteistyölle korkeakoulujen kesken; osaamista ja parhaita opiskelijarekrytoinnin ja markkinoinnin käytäntöjä halutaan jakaa. Samoin yhteiset markkinointitoimet nähdään tärkeiksi ja kannatusta saa myös entistä vahvempi Study in Finland -brändi.

Study in Finland -brändiä kehitetään osana Suomen laajempaa maakuvatyötä

Opetushallitus rakentaa ja kehittää suomalaisen korkeakoulutuksen kansainvälistä tunnettuutta Study in Finland brändin avulla, osana Suomen laajempaa maakuvatyötä. Lukuvuosimaksujen käyttöönoton yhteydessä Study in Finland on fokusoinut toimintonsa erityisesti suomalaisten korkeakoulujen kansainvälisten tutkintoon johtavien koulutusohjelmien tunnetuksi tekemiseen sekä markkinointiin.

Study in Finlandin digitaalisia viestintäkanavia kuten verkkosivustoa sekä sosiaalisen median kanavia kehitetään vastaamaan tarkemmin kansainvälisten opiskelijaksi hakeutuvien nuorten tarpeita, niin teknisiltä ratkaisuiltaan kuin sisällöllisestikin.

Lukuvuosimaksujen käyttöönotto on luonut korkeakouluille myös tarpeita kehittää omaa osaamistaan markkinoinnissa ja rekrytoinnissa. Study in Finland järjestää koulutustilaisuuksia koskien kansainvälistä opiskelijamarkkinointia, painottaen uusia markkinointi- ja rekrytointitoimintatapoja kuten esimerkiksi koulutusagenttien kanssa työskentelyä ja sisältömarkkinointia.

International Student Barometer -kysely valottaa suomalaisen korkeakoulutuksen vetovoimaisuutta

Samaan aikaan lukuvuosimaksujen käyttöönoton kanssa syksyllä 2017 Opetushallitus osallistui laajan kansainvälisten opiskelijoiden tyytyväisyyskyselyyn, International Student Barometer (ISB), toteuttamiseen. Study in Finlandin koordinoimana kyselyyn osallistui 13 yliopistoa ja 2 ammattikorkeakoulua ja yhteensä 4 396 kansainvälistä tutkinto-opiskelijaa vastasi kyselyyn. Suomi on osallistunut kyselyyn kahdesti aiemminkin, vuosina 2010 ja 2014.

Opetushallitus julkaisi ISB-kyselyn pohjalta keväällä 2018 Fakta Express -julkaisun (Lisätietoa: [https://www.oph.fi/download/190926 Faktaa express 6A 2018.pdf](https://www.oph.fi/download/190926_Faktaa_express_6A_2018.pdf)), jossa kartoitettiin esim. kansainvälisten tutkinto-opiskelijoiden syitä siihen miksi opiskelupaikaksi oli valittu Suomi, heidän tyytyväisyyttään opintoihin ja korkeakoulunsa palveluihin sekä opiskelijoiden suunnitelmista opintojen jälkeen. Kyselyn tulosten analysoinnin tavoitteena oli kehittää Study in Finlandin tulevia palveluita sekä markkinointia.

KUINKA TÄRKEITÄ SEURAAVAT TEKIJÄT OLIVAT, KUN TEIT PÄÄTÖSTÄ OPISKELUPAIKASTA?

Vastaaajat, joille kriteeri tärkeä tai erittäin tärkeä (%)

(Lähde: Fakta express 6A/2018 – Mikä toi Suomeen, millaista opiskelu täällä on? Opetushallitus.)

ISB-kyselyn pohjalta todettiin, että kansainväliset tutkinto-opiskelijat ovat hyvin tyytyväisiä opintoihinsa ja Suomeen. Kiitosta tuli esimerkiksi Suomeen saapumisen palveluista, oppimisympäristöistä ja oppimistiloista sekä opetushenkilökunnan asiantuntemuksesta. 91 % vastaajista oli tyytyväisiä tai erittäin tyytyväisiä opiskeluunsa Suomessa. Lisäksi kv-opiskelijat kokivat Suomen turvalliseksi maaksi elää ja opiskella.

Haasteita ulkomaisilla tutkinto-opiskelijoilla oli mahdollisuuksissa ansaita rahaa opintojen yhteydessä sekä taloudellisen tuen saamisessa ja työkokemuksen hankkimisessa. Lisäksi he kokivat, etteivät ole saaneet Suomessa paikallisia ystäviä ja verkostoja luotua yhtä hyvin kuin toisten kansainvälisten opiskelijoiden kanssa.

Yhteensä puolet viimeisen vuoden kv-opiskelijoista suunnitteli jäävänsä Suomeen esimerkiksi töihin tai jatko-opintoihin. Peräti 83 % ulkomaisista tutkinto-opiskelijoista suosittelisi Suomea opiskelumaana.

ISB-kyselyn vastausdataa voidaan hyödyntää erilaisten palvelujen ja tukitoimien kehittämiseen ja monet kyselyyn osallistuneet korkeakoulut ovatkin aloittaneet erilaisia toimenpiteitä saamansa korkeakoulukohtaisen palautteen pohjalta.

*Joanna Kumpula
Markkinointiviestinnän asiantuntija
Opetushallitus*

*Maija Airas
Opetusneuvos
Opetushallitus*

6. Tilauskoulutus ja muu koulutusvienti

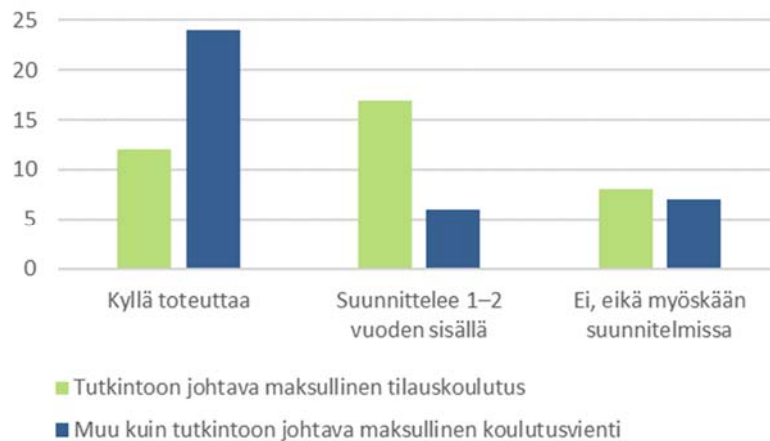
Koulutusviennin rooli ja merkitys korkeakoulujen strategiassa

Useimpien korkeakoulujen strategiassa kansainvälisyydellä on vahva merkitys ja se on yksi painopisteistä, mutta erillistä kansainvälisyysstrategiaa ei ole tehty. Koulutusvienti nähdään osaksi kansainvälistymisen tavoitteita, ja vain harvassa korkeakoulussa se on keskeinen osa korkeakoulun strategiaa tavoitteita. Koulutusvienti antaa mahdollisuuden tulorahoituksen monipuolistamiseen ja parhaimmillaan se nähdään tärkeänä rahoituspohjan vahvistajana, erityisesti tulevaisuudessa. Koulutusviennin nähdään avaavan osaamisen hyödyntämiselle sekä henkilöstölle uusia mahdollisuuksia. Koulutusvienti lisää korkeakoulujen tunnettavuutta ja toimii myös kansainvälisten opiskelijoiden rekrytointikanavana. Sen avulla voidaan päästä yhteistyöhön sellaisten maiden ja kumppaneiden kanssa, jotka kansainvälistymisen muiden alueiden kautta eivät ole mahdollisia. Aktiivinen ja menestyksekkäs koulutusvientitoiminta edistää suomalaisten korkeakoulujen julkikuvaa kansainvälisenä toimijana ja vahvistaa myös pyrkimyksiä globaalin vastuun toteuttamisessa.

Koulutusviennin kehittäminen vaatii aikaa sekä taloudellista panostusta. Useimmissa korkeakouluissa koulutusvienti on nostettu myös selkeäksi kehittämiskohteeksi. Suurin osa korkeakouluista haluaa tulevaisuudessa olla kansainvälinen toimija myös koulutusviennin osalta. Osa korkeakouluista on jo suunnitelmallisesti ja pitkäjänteisesti pyrkinyt rakentamaan räätälöityä koulutusvientiä valituille kohdemarkkinoille.

Korkeakoulujen tutkintoon johtava maksullinen tilauskoulutus ja muu kuin tutkintoon johtava maksullinen koulutusvienti

Yli kaksi kolmasosaa korkeakouluista (29/37) vastasi, että ne joko toteuttavat tai ovat toteuttamassa yliopistolain 9 §:n mukaista tai ammattikorkeakoululain 13 §:n mukaista tutkintoon johtavaa maksullista tilauskoulutusta 1–2 vuoden sisällä. Kahdeksan korkeakoulua ei tällä hetkellä toteuta tutkintoon johtavaa maksullista tilauskoulutusta, eikä sitä ole myöskään suunnitelmassa toteuttaa. Muuta kuin tutkintoon johtavaa maksullista koulutusvientiä, kuten lyhyitä täydennyskoulutuskursseja, toteuttaa yli puolet korkeakouluista (24/37) (katso kuvio 18).

Kuvio 18. Korkeakoulujen toteuttama ja 1–2 vuoden sisällä suunnittelema maksullinen koulutusvienti (seuranta- ja arviointityöryhmän korkeakoulukysely 2018).

Koulutusviennin toimintamallia ja tuotteita kehitetään ja se on avannut uutta yhteistyötä alueellisten ja valtakunnallisten toimijoiden kanssa myös korkeakoulusektorin sisällä. Yhteistyö on johtanut myös yhtiöittämissiin, esimerkiksi Metropolia Ammattikorkeakoulu, Haaga-Helia ammattikorkeakoulu ja Laurea-ammattikorkeakoulu ovat perustaneet yhteisen EduExcellence-yhtiön edistämään koulutusvientiä. Turun yliopiston strategiassa on puolestaan asetettu koulutusviennille oma toimenpideohjelmansa

(<https://apps.utu.fi/media/nakoislehdet/toimenpideohjelmat/#/article/24/page/1-1>).

Osalla korkeakouluista ei ole ollut koulutusvientiä, eikä se ole kuulunut myöskään strategisiin tavoitteisiin. Osalla korkeakouluista koulutusviennin fokus on ollut kotikampuksella toteuttavien maksullisen ohjelmien toteuttaminen ja niistä saatavien lukuvuosimaksujen kasvattaminen.

Koulutusviennin toteuttaminen koetaan myös osittain haasteelliseksi. Nykyisen lainsäädännön koetaan ammattikorkeakoulujen osalta rajoittavan laajamittaisen koulutusviennin käynnistämistä ja toteuttamista ylempään korkeakoulututkintoon johtavan koulutuksen osalta, koska myös ulkomaalaisilta opiskelijoilta edellytetään kolmen vuoden työkokemusta kelpoisuuden tuottavan korkeakoulututkinnon suorittamisen jälkeen. Ammattikorkeakouluissa koulutusvientiä rajoittavina tekijöinä nähdään myös koulutusviennin sitominen tutkinnonanto-oikeuteen. Nykyisten tutkintonimikkeiden nähdään myös toisinaan rajoittavan koulutusvientiä, sillä niitä ei pidetä kilpailukykyisenä globaalissa kontekstissa. Lisäksi koulutusviennin rooli itsessään nähdään vielä epäselväksi.

7. Johtopäätökset ja kehittämis ehdotukset

Seuranta- ja arviointityöryhmä on korkeakouluilta ja opiskelijoilta kerättyjen kokemusten sekä tilastotarkastelun pohjalta tehnyt seuraavat johtopäätökset ja kehittämis ehdotukset.

1. Korkeakoulujen kansainvälistymisen edistäminen edellyttää korkeakouluilta selkeää tavoitteenasettelua. Korkeakoulujen tulisi strategisella tasolla määrittää laadullisten tavoitteiden lisäksi myös määrällisiä tavoitteita kansainvälisille ohjelmille, opiskelijoille ja lukuvuosimaksujen tuotoille.
2. Lukuvuosimaksujen käyttöönoton tavoitteena oli koulutusviennin esteiden poistaminen ja korkeakoulujen rahoituspohjan laajentaminen. Osa korkeakouluista pelkäsi muutoksen romahduttavan ulkomaalaisten opiskelijoiden määrän, mikä vaikutti niiden apurahakäytäntöihin. Käytännöt, joissa lukuvuosimaksun kattavia apurahoja myönnetään kaikille tai lähes kaikille paikan vastaanottaneille maksuvelvollisille opiskelijoille, eivät tuo lisävoimavaroja korkeakoulujen ohjelmien kehittämiseen. Korkeakoulut eivät myöskään ole tasapuolisessa kilpailuasemassa, kun samanaikaisesti on tarjolla sekä maksullista että käytännössä maksutonta koulutusta EU/ETA-alueen ulkopuolelta tuleville opiskelijoille. Korkeakoulujen tulee uudistaa lukuvuosimaksujen ja apurahojen kokonaisuutta vastaamaan lain tarkoitusta.
3. Korkeakoulujen apurahakäytännöt vaihtelevat suuresti, mikä voi olla hakijan näkökulmasta haasteellista. Myöskään korkeakoulujen yhteisiä apurahaohjelmia ei ole syntynyt markkinoinnin tueksi. Kansainvälisen näkyvyyden ja vetovoiman lisäämiseksi olisi syytä selvittää mahdollisuus kansallisen apurahaohjelman käynnistämiseen.
4. Työryhmän toteuttaman opiskelijakyselyn mukaan korkeakoulujen kansainväliset opiskelijat ovat pääsääntöisesti tyytyväisiä korkeakoulujen hakuprosesseihin. Hakuaikoja, paikan vastaanottamiseen liittyviä aikatauluja ja niiden yhteyksiä apurahojen myöntämiskäytäntöihin on kuitenkin syytä sovittaa yhteen korkeakoulujen ja Opetushallituksen yhteistyönä.
5. Lukuvuosimaksuja ja apurahoja koskevan tiedon tulisi olla helposti ja oikea-aikaisesti saatavissa korkeakouluista ja keskitetyistä palveluista. Mikäli korkeakoulu käyttää markkinointinsa tai opiskelijarekrytointinsa tukena kaupallisia toimijoita, vastaa korkeakoulu siitä, että niiden välittämät tiedot ovat oikeita. Lisäksi korkeakoulun tulee omassa viestinnässään tehdä selväksi, että kaupallisten toimijoiden kautta hakeminen ei tuota etua korkeakouluun pääsyssä, ja että maksutta voi hakea kaikkiin koulutuksiin, esimerkiksi Opintopolku.fi-palvelun kautta.
6. Eri korkeakoulut ovat ottaneet lukuvuosimaksut käyttöön ja kehittäneet maksuihin ja apurahoihin liittyviä käytäntöjään sekä markkinointiaan omista lähtökohdistaan. Kansainvälisillä koulutusmarkkinoilla menestyminen edellyttää kuitenkin korkeakoulujen voimavarojen yhdistämistä ja nykyistä tiiviimpää yhteistyötä. Yhteistyö mahdollistaisi myös korkeakoulujen tarkoituksenmukaisen työnjaon ja profiloitumisen kansainvälisesti. Korkeakoulujen erilaisten verkostojen ja muiden yhteistyörakenteiden toimintaa on syytä jatkaa ja kehittää.

7. Kansainväliset opiskelijat ovat vielä osittain hyödyntämätön voimavara suomalaiselle yhteiskunnalle ja suomalaisen osaamisen kehittämiseksi. Suomalaisessa yhteiskunnassa toimiminen edellyttää usein suomen tai ruotsin kielen taitoa. Korkeakoulujen tulisi sisällyttää koulutusohjelmiin tai muutoin mahdollistaa suomen tai ruotsin kielen opinnot siten, että Suomeen työllistymistä toivovat voivat opintojensa aikana kehittää kielitaitoaan vähintään A2/B1-tasolle.
8. Kansainvälisten opiskelijoiden näkökulmasta suurimpia haasteita ovat integroituminen korkeakoulu yhteisöön sekä työelämäyhteyksien ja verkostojen puuttuminen. Korkeakoulujen tulee varmistaa, että palveluita ja mahdollisuuksia osallistua korkeakoulu yhteisön toimintaan myös muulla kuin suomen tai ruotsin kielellä on riittävästi. Korkeakoulujen tulee yhdessä alueen muiden toimijoiden kanssa kiinnittää erityisesti huomiota rakenteisiin ja toimintaan, jotka mahdollistavat kansainvälisen opiskelijan harjoittelun ja työllistymisen. Ylioppilas- ja opiskelijakunnat voivat myös vahvistaa rakenteita, jotka edistävät kansainvälisten opiskelijoiden verkostoitumista ja viihtymistä Suomessa.
9. Maahantulon lupakäytännöt ovat pääosin toimivia. Korkeakoulujen palautteen perusteella lupien uusimisessa (jatkoluvat) tulee nykyistä paremmin huomioida hakijoiden yksilölliset elämäntilanteet. Korkeakoulujen, opetus- ja kulttuuriministeriön, Opetushallituksen, ulkoministeriön sekä Maahanmuuttoviraston tulee lisätä keskinäistä tiedonvaihtoa ja yhteistyötä opiskelijoiden maahantuloprosessien sujuvoittamiseksi.
10. Lukuvuosimaksuihin ja apurahakäytäntöihin liittyvää tietopohjaa tulee kehittää niin kansallisesti kuin korkeakoulujenkin tasolla. Luotettava ja yhteismitallinen tieto on edellytys tietoon perustuvassa päätöksenteossa. Opetus- ja kulttuuriministeriön tulee yhdessä korkeakoulujen kanssa selkeyttää ja ottaa käyttöön yhtenäiset lukuvuosimaksuihin liittyvät käsitteet tiedonkeruun helpottamiseksi.

Liite 1

Yliopistolaki (558/2009)

10 § (30.12.2015/1600)

Tutkintoon johtavasta vieraskielisestä koulutuksesta perittävät maksut

Yliopiston on perittävä muuhun kuin suomen- tai ruotsinkieliseen alempaan tai ylempään korkeakoulututkintoon johtavaan koulutukseen hyväksytyltä opiskelijalta vähintään 1 500 euron suuruinen maksu lukuvuodessa. Yliopisto päättää maksun perimiseen liittyvistä järjestelyistä.

Maksua ei kuitenkaan peritä Euroopan talousalueeseen kuuluvan valtion kansalaiselta eikä siltä, joka Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden muun sopimuspuolen kanssa tekemän sopimuksen mukaan rinnastetaan Euroopan unionin kansalaiseen, eikä edellä mainittujen perheenjäseneltä. Maksua ei peritä myöskään siltä, jolla on ulkomaalaislaissa tarkoitettu Euroopan unionin sininen kortti, jatkuva tai pysyvä oleskelulupa tai pitkään oleskelleen kolmannen maan kansalaisen EU-oleskelulupa, eikä edellä mainittujen perheenjäseneltä. Perheenjäsenen määrittelyyn sovelletaan ulkomaalaislakia. Maksua ei peritä myöskään 9 §:n mukaiseen tilauskoulutukseen osallistuvalla opiskelijalta.

Yliopistolla on oltava apurahajärjestelmä maksulliseen tutkintokoulutukseen osallistuvien opiskelijoiden tukemiseksi.

Ammattikorkeakoululaki (932/2014)

13 a § (30.12.2015/1601)

Tutkintoon johtavasta vieraskielisestä koulutuksesta perittävät maksut

Ammattikorkeakoulun on perittävä muuhun kuin suomen- tai ruotsinkieliseen ammattikorkeakoulututkintoon tai ylempään ammattikorkeakoulututkintoon johtavaan koulutukseen hyväksytyltä opiskelijalta vähintään 1 500 euron suuruinen maksu lukuvuodessa. Ammattikorkeakoulu päättää maksun perimiseen liittyvistä järjestelyistä.

Maksua ei kuitenkaan peritä Euroopan talousalueeseen kuuluvan valtion kansalaiselta eikä siltä, joka Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden muun sopimuspuolen kanssa tekemän sopimuksen mukaan rinnastetaan Euroopan unionin kansalaiseen, eikä edellä mainittujen perheenjäseneltä. Maksua ei peritä myöskään siltä, jolla on ulkomaalaislaissa tarkoitettu Euroopan unionin sininen kortti, jatkuva tai pysyvä oleskelulupa tai pitkään oleskelleen kolmannen maan kansalaisen EU-oleskelulupa, eikä edellä mainittujen perheenjäseneltä. Perheenjäsenen määrittelyyn sovelletaan ulkomaalaislakia. Maksua ei peritä myöskään 13 §:n mukaiseen tilauskoulutukseen osallistuvalla opiskelijalta.

Ammattikorkeakoululla on oltava apurahajärjestelmä maksulliseen tutkintokoulutukseen osallistuvien opiskelijoiden tukemiseksi.